

"YOUNG LIFE"
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 2. Лютий 1949

ПЕРШІ УСПІХИ

У Святвечір Різдва Христового майже до кожної української родини в Німеччині загостили пластуни. Вітаючи прийвних із святами, передавали вони всюди перше число «Життя» — Журналу Української Родини Закордоном.

Нетерпляче чекали ми на підсумки і звідомлення із своєрідного «бою», змагу відбутного в різних осередках українських скитальців.

Вже кілька днів після Різдва знали ми, що наш журнал громадянство прийняло надсподівано прихильно. Так же само прийняли наш заклик Пластові Осередки. Гамбург, Ляйп, Байройт — ще до Святвечора вимагали більше примірників журналу, ніж ми їм вислали. Але ж звання

ПЕРЕМОЖЦЯ В БОЮ 6. СІЧНЯ 1949

добув Осередок Ігнайзенав, біля Кобленцу у Французькій смузі Німеччини. На Маланку дня 13. січня пошта принесла нам такого листа:

Ігнайзенав, 10. січня 49

... Не зважаючи на те, що до сьогодні ми не одержали журналу «Життя», наказ Головної Пластової Старшини з дня 22. 12. 48 ми виконали. Пластовий 61й 6. 1. 49 почали ми о год. 18-й і він пройшов у нашому Осередку з великим успіхом.

На двісті родин, що живуть у нашому таборі, ми прислали 166 передплатників журналу «Життя». Всіх двісті не могли ми приєднати тільки тому, що саме на Святвечір французька влада перенесла частину українців до новозорганізованого табору в Брецьгайм. Від 166 передплатників зібрали ми 407.— ДМ (чотиреста сім німецьких марок). На які місяці вплачено передплату — найкраще зорієнтується із збірок лист, що їх долучуємо. Просимо дуже вислати «Життя» для поданих нами передплатників. Але, щоб Видавництво не мало зайвих витрат на висилку журналу для окремих передплатників, пропонуємо Вам свої послуги: кожного місяця можемо доручити журнал передплатникам самі на місці.

Т. Багрийчук

В. Білашевський

Жаліємо, Шановні Читачі, що не можемо кожному з Вас показати, як дбайливо, з усіма потрібними даними, виготовлено список тих наших перших 166 передплатників — справжніх й одиноких передплатників першого числа «Життя», бо ж воно дійшло до них тільки вже після 15. січня ц. р. Інші пластові осередки (Ерланген, Пюртен, Ашаффенбург, Регенсбург, Еерхтесгаден, Бад-Кройцнах, Пфаркірхен, Бравншвайг, Цуффенгаузен, Гамбург-Венторф, Фрайбург) не залишилися позаду, але ... приклад Ігнайзенав буде для всіх ще прекрасним зразком і дороговказом.

ПОДАЙТЕ РУКИ — ТВОРІТЬ ЛАНЦЮГ!

«Солом'яного вогню» для вдержання журналу мало. Перед нами ще місяці важкої напруженої праці, щоб журнал вдержати, підбудувати й розбудувати і змістом і зверхнім виглядом так, щоб ми могли справді ним гордитися.

Це можливо тільки спільним зусиллям нас усіх!

Передусім треба забезпечити журнал матеріально. І тому:

Подайте руки —

Ставайте передплатниками —

Приєднуйте нам прихильників — читачів!

Наш перший цілорічний передплатник — інж. О. Тарнавський, Мюнхен, прислав нам п'ятьох цілорічних передплатників (перший ряд), які зобов'язалися приєднати по п'ять нових цілорічних передплатників (другий ряд), що в свою чергу приєднують знову ж кожен ще по п'ять передплатників (третій ряд), які ... і т. д., і т. д.

Творіть і Ви такий ланцюг!

Проголошуємо:

ЗМАГ А: котрий ланцюг осягне **найскорше** повних п'ять рядів.

ЗМАГ Б: Котрий ланцюг назбирає **найбільше** звен — повних п'яток цілорічних передплатників — до кінця червня ц. р.

... й одну ЗАГАДКУ — для наших Читачів і для нас: скільки ланцюгів будемо мати до кінця червня 1949 і скільки з них досягне повних п'ять рядів.

(Передплатники, які в жє вплатили цілорічну передплату, можуть бути ініціаторами ланцюга або й теж можуть включитися до творених звен!)

НЕ ЗАБУДЬТЕ ТИХ, ЩО ПО СВІТІ ШИРОКОМУ!

Ми не могли — на жаль — розіслати першого числа «Життя» усім українським родинам. Багато Ваших знайомих поза границями Німеччини бажали б напевно мати наш журнал і належати до великої родини-громади прихильників «Життя».

Тому, якщо не задумуєте скласти собі річник нашого журналу, вишліть перше число «Життя» Вашим Рідним, Друзям, Знайомим у Канаду, в Аргентину, Чіле, в Туніс, чи в яку іншу країну світу.

Але ж Друзів-Знайомих у Вас напевно більше як один. Подайте нам їх адреси і ми вишлемо всім їм часопис і пов'яжемо їх усіх, як Передплатників, Читачів, Дописувачів і Прихильників «ЖИТТЯ» в одну велику Українську Родину!

Видавництво «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ
ЗАКОРДОНОМ

Ч. 2.

Лютий 1949

Видає Видавництво «Молоде Життя»
в порозумінні з

Союзом Українських Пластунів

та

Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

М. Шлемкевич: Консолідація душ

М. Зашківський: Мир з Україною

Л. Лиман: В місті моря, босячні і романтики

* * *: Українці в світі

О. Кульчицький: Мова снів

Галактіон Чіпка: Не так склалось, як бажалось ...

Я. Кужиль: 25 років Капелі Вандуристів

* * *: Таємниця Великодніх островів

В. Домонтович: Я й мої черевики

Гр. Ш.: Книга про чистих серцем

Л. Івченко: Рік 2245

* * *: Поради молодим господарям

Ю. Максимчук: 30-річчя появи Коломийських поштових марок

* * *: Куток розваги

Хохітва: Зінське цієня

Едвард Козак: Пієня в образах

Вінста арт. мал. Е. Козака

Фото на заголовній сторінці В. Грицина:
Дорога на Троєтані в Карпатах

Ліценціят Др. Атанас Фіголь. Pedarye
Колегія.

Адреса редакції і адміністрації:
„Molode Zytia“, Augsburg, Kilianstraße 1.
„MOLODE ZYTIA“, „YOUNG LIFE“ Issue A
Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figol.
Authorisation No. UNDP 223. from 11. March
1948. Civil Affairs Division EUCOM. Circulation: 3000. Printer: Sebaldis-Verlag, Nürnberg.

Консолідація душ

А ДОБРОЗИЖДУЩИМ РУКАМ
І ПОКАЖИ, І ПОМОЖИ,
СВЯТУЮ СИЛУ НИСПОШЛИ.

✱

А ВСІМ НАМ ВКУПІ НА ЗЕМЛІ
ЕДИНОМИСЛІЄ ПОДАЙ
І БРАТОЛЮБІЄ ПОШЛИ.

Т. Шевченко 27. 5. 1860

З однієї матері — української землі — вийшли ми в ім'я однієї, спільної нам ідеї: української державної свободи. І вийшли ми під натиском одного і того самого ворога. Однакові: наша доля і наше призначення. Ми вже навіть усвідомлюємо собі ту правду. Зокрема минулий рік дав українству великі осяги в напрямі тієї консолідації — і створення Української Національної Ради це тільки зовнішній вияв усвідомленої спільноти. Українці знайшли єдино-мисліє в найзагальніших справах.

Але, щоб єдино-мисліє було стійким і тривалим, треба ще глибшого утвердження. Треба ще того, що в Шевченка стоїть поруч з єдино-мислієм — треба ще братолюб'я. Створити ту глибоку підвалину нашої скитальської спільноти — це основне завдання біжучого року. Коли й це нам пощастить, тоді в п'ятидесяті роки ХХ сторіччя зможемо ввійти з довір'ям до себе та з оправданими надіями.

Задля тієї, вже не назверхньої, політично-ідейної, але глибшої сердечної консолідації — треба вимести з душевних комор гори сміття із минулих літ, багато нехіті, гніву й образ, винесених із внутрішньої громадянської війни. Треба провести широку українську амне-стію.

Не йде тут про забуття кримінальних злочинів, братовбивств і грабежів, зради. Це — речі приналежні до засягу діяння суду української держави. Всьому тому отмщеніє і він воздасть. Йде про все те, що не підпадає під карний кодекс, але морально затроює українське підсоння.

Порівнюємо часто нашу спільноту з родиною. Тож повинні ми і в нашій національній спільноті здійснити те, що в кожній родині відбувається майже щоденно. Окремі її члени мусять прощати собі взаємно різні прогріхи й образи, мусять проводити «амнестію» тих частих провин, що іноді гірше одноразового злочину затроюють вземини.

Таку амнестію мусить здійснити велика українська родина. Вона — політично сконсолідована — мусить забути і простити собі багато. Мусить позбутися всіх упереджень і зробити в душі свій порядок, наче перед великим святом у хаті. Вона мусить вимести сміття минулого і йти в нове життя з твердою постановою і з щирою обітницею дальшої чесної співпраці та чесного суперництва.

Хтось недовірливий може тільки посміхнутися і скаже, що такі заяви нічого не коштують і до нічого не зобов'язують. Це — на жаль — прикрий досвід з недавньої української війни всіх проти всіх. А все ж не вся правда за скептиками і зневіреними. Є якась зобов'язуюча сила в прилюдно сказаному слові — і ту силу відчуває кожна людина і кожна група. Є ще громадська думка, яку можна зводити, обдурювати, але тільки до часу. Кожна зламанна заява і кожне недотримане слово безчестять людину і партію. Брехня має такі короткі ноги і її проповідників і практиків засудить своє ж суспільство як не сьогодні, то завтра.

Ініціативу внутрішнього, чуттєвого переставлення, ініціативу амнестії повинні перейняти ті кола, що їх роля в

суспільстві просто накладає на них той обов'язок, і що їх гарячого слова в тій справі ми досі ще тільки чекаємо. Перше місце належить церквам. Вони, самі пройнявшись духом взаємної любови й терпимости, повинні переконати громадянство, що мало ще людськими і янгольськими мовами говорити про згоду, бо коли любови немає, тоді і ті слова і те громадянство як мідь ота дзвінка і бубон гудячий ...

Разом із церквами повинні нарешті промовити творці духової культури — вчені, письменники, мистці, пам'ятаючи дальші слова апостола: коли маю дар пророкування і знаю всі тайни й усе знання і коли маю віру, щоб переставляти навіть гори, але любови не маю, то я — ніщо!

Починаю тим повинна захопитися і нова молодь, що мріє про шляхетне, не розбишацьке лицарство, і такі організації, як Пласт, що взяли лицарськість за свій виховний ідеал, пригадуючи слова того ж послання: І коли я роздам усі свої маєтки і коли віддам своє тіло на спалення, але любови не маю, — то не матиме вартости моя жертва ...

Тільки така душевна консолідація оздоровить нашу скитальську спільноту. В наших душах накупіло несподованого долею і воно шукає розряду. І знаходить його звичайно в напрямі найменшого опору. Бо протиставитися справжньому спричинникові нашого лихоліття, могутньому ворогові — тяжко. І наш жаль до світу заспокоюємо — на радість ворогові — внутрішніми суперечками і боротьбою. Прояснення нашого душевного підсоння шляхом взаємопрощення скерус наше почуття кривди — проти ворога, що посів нашу батьківщину. І очищена українська революційність стане співтворцем державности, спрямовуючися, не проти зав'язків власних авторитетів і власної влади, але проти спільного нам усім ворога і супостата.

М. Шлемкевич

Михайлина Стефанович:

«Ярославна»

МИР З УКРАЇНОЮ

(Спогад)

З великою радістю й зацікавленням, але й теж із чималим хвилюванням покидав я, виїжджаючи до Львова, наприкінці січня 1918 року Моравську Остраву, де перебував у війську. Восстання ж був я у Львові ще в грудні 1916 року і це тільки подорожі з російського на італійський фронт. Военні події та важке політичне становище не могли не відбитися на тодішніх настроях галицьких українців і я, переїжджаючи тоді через Львів, покидав його, правда з важкими думками, але все ж таки з вірою в краще майбутнє.

І справді, вже найближчий рік приніс, коли йшло про життя-буття українського народу, великі зміни на краще. Березнева революція в Росії показала, що ніякими переслідуваннями, ні заперечуванням самого існування й імені не знищити живого народу. Між поневоленими царською Росією народами українці перші заявили свою тверду волю бути господарями своєї землі.

Події, що відбувалися на Наддніпрянщині в 1917 році, зелектризували всіх українців, де б вони не жили. Зокрема ми українці-воєнки, що служили тоді ще в рядах австрійської армії, прислуховувалися уважно до всього того, що діялося на рідних землях. Майже самотнім зв'язковим між ними й нами була тоді українська преса і кожному звістку про події на Україні читали ми із захопленням. Все ж тодішня галицька преса була така оптимістична й повна віри, що інколи промовчувала або хочби і злагіднювала деякі неприємні справи. Зокрема після большевицького перевороту, вона нерado подавала вісті, що вносили дисо-

нанс в радісні настрої української національної весни. І про справжню ситуацію в Україні ми могли дізнатися більше з чужої преси. Треба сказати, що — ми галицькі українці, виховані в атмосфері західноєвропейської культури — не завжди розуміли все те — що діялося на Україні та Росії. Для нас наприклад головну роль грало національне, а не соціальне питання. Важко теж нам було збагнути, чому це для багатьох наших земляків була ближчою комуністична Москва, як національний український Київ.

Тому ж і їдучи до Львова, я радів, що зможу дізнатися там докладніше про розвиток подій на Наддніпрянщині і створити собі образ українського життя. Приїхавши до Львова, я почав розшукувати знайомих, що могли б дати мені бажані інформації. Мені зараз же пощастило. З афішів довідався я, що в залі Музичного Товариства ім. Лисенка мають відбутися великі вечорниці. Я вирішив піти туди, сподіваючися зустріти там багато знайомих.

Мої сподівання справдилися. На вечорницях зустрів я м. ін. редактора Миколу Голубця, що працював тоді в одній із львівських редакцій. Привітавшись, я став розпитувати його і першим моїм питанням було, чому український уряд покинув Київ. Голубець відповів мені з оптимістичною усмішкою, що, мовляв, це нічого, що большевицькі банди зайняли велику частину України, бо ось відбудеться спільний похід наших військ разом із німцями, які порозганяють бандитів к чорту. Таке з'ясування справи мене не дуже заспокоїло.

Саме під час мого перебування у

Будинок Центральної Ради в Києві

Фото: Л. Янушевич

Львові почалися були **мирові** переговори між осередніми державами (Німеччина, Австрія, Болгарія і Туреччина) і Советами. Потому в цих переговорах брала участь теж делегація Української Народної Республіки. Щоб не допустити нашої делегації до участі в переговорах, російська делегація привезла з собою свою «українську делегацію» складену з членів, створеного большевиками «українського уряду» в Харкові, Шахрая (він підписувався Шах-Рай) і Медведя. Російська делегація намагалася переконати представників осередніх держав, що вислана урядом УНР делегація не може репрезентувати України. **бо** цей уряд утік з Києва. Але ж це була наявна брехня, бо ж уряд перебував ще в Києві, і російські намагання залишилися безуспішними.

Українське громадянство з великим зацікавленням стежило за перебігом переговорів. Преса в загальному подавала не багато інформації про Берестя. Жваво працювала зате шантажна пошта. Було багато поголосок про гострий конфлікт між головою німецької делегації генералом Гофманом і Троцьким, про розбиття переговорів тощо. Говорили теж люди багато про гідний виступ української делегації під проводом Севрюка. Все ж віри в позитивне закінчення берестейських переговорів не було.

Дня 10. лютого 1918 року ранком вийшов я на місто і спинався перед найближчим кіоском, щоб купити «Діло» чи інші газети. Мій зір зупинився на друкованій німецькою мовою «Львівській газеті» з великим заголовком на першій сторінці «Мир з Україною». З газет я дізнався, що дня 9. лютого 1918 року центральні держави підписали мир з молодою українською державою.

Тогочасна українська преса поставилася до Берестейського миру позитивно, але без зайвого славослов'я, подаючи тільки його докладну зміну.

(Закінчення на стор. 9)

Українська делегація в Берестю: сидять — з ліва: Любинський, Голубович, Лисенко і Севрюк

Фото: Арх. ВК.

В місті моря, босячні і романтики

(З недавніх мандрівок)

Вирвавшись з обіймів румунських станцій, які чомусь довго затримували кожний ешелон, наш поїзд з радісним свистом наближався до кінцевої своєї мети — Одеси, міста моря, босячні і романтики. Вже на останніх приміських станціях меткі одесити накидаються з різними пропозиціями на пасажирів, що з вагонних вікон пожаділиво розглядають панорами ще небаченого міста і своєю незорієнтованістю можуть легко стати жертвою дрібних торговців й аферистів. Буквально під самий ніс вам тичуть різний крам, а особливо хочуть заповнити увагу новачка червоним кольором туалетного мила. Чим ближче ви врізаєтесь в одеські квартали, тим більше мила: мило — біле, зелене, червоне, синє; мило — скрізь: на вітринах, в руках в кишенях; мило — само ганяється за кожним евентуальним покупцем. Молоді жінки і дівчата намагаються привабити покупця — не лише строкатим кольором мила, дешевою ціною, але й власною вродою, усміхом, дотепом. Від вас не чекають цілковитої згоди купити мило: варто лише завагаться на настирливу пропозицію, як у ваших руках, чи кишені вже лежить мило і вам нічого не лишається, як виїняти гроші і заплатити за нього.

Кінець лютого — тисяча дев'ятого сорок четвертого року. Олив'яне небо прощивають перші, нової конструкції, німецькі транспортні літаки, що відвозять війська для оборони Криму. Але лінія червоного фронту невблаганно котиться на захід і одесити скептично дивляться на лапки рейдуючих німецьких аеро. На передостанній станції поїзд знову зупинився на довгий час. Після довгого сидіння тягне на перон і тут ви одразу потрапляєте під пильний огляд торговців і людей, що цілими зграями — здається без жадної потреби — тут швендіють. Зорієнтувавшись, що ви тут тимчасова і випадкова людина, що не чекає червоної армії, вони шепотом запитують, чи не маєте ви до продажу советських грошей.

Нарешті поїзд зупиняється в одеському порті. Виладовуються. На вихідній брамі стоять німецькі поліцаї і румунські вояки. Формально тут господарі — румуни, а німці — тільки гості. Румуни показують «гонор»: пропущений німецьким поліцаєм, я ще підлягаю перегляду румуном, мовляв, ми тут старші. Це останній бар'єр і я ступаю на бруки столиці нової «держави» Трансїстрії. З першого погляду кидається в очі відмінність тутешнього життя від життя в «Райхскомісаріяті Україна» — цій новій «державній» комбінації. Наче гайвороння з усіх сторін, злетілася не це портове українське місто інтернаціональна братія. Одеса перетворилась на новітній Вавилон. З Балкан, головні з Сербії, посунули на місто зграї російської чорної сотні і, дякуючи антиукраїнській настанові окупантів, потрапили вони в упривілейоване становище. З столиці «метрополії» — Бухарешту наїхали сюди, як додому, постійно жити руму-

ни. До того ж появилася нова «нація» — фольксдойчі. І от ця вавилонська суміш вічно кипить, торгус, бігає і — гуляючи — робить непрохідними тротуари.

Для одеситів затісні усталені норми життя, загальнолюдська й інтернаціональна етика. В Одесі все не так, часом навіть навиворот. Навіть, здавалося б, така звичайна річ, як трамвай, і вона має одеський присмак: тут трамвай курсують не так, як ми звикли, один за одним, але як поїзди за встановленим розписом. На кожній трамвайній зупинці ви можете довідатися о котрій годині прибуде сюди черговий трамвай, а інтервал між відходом і приходом трамвая триває сорок п'ять хвилин. Кидається в очі, як запозицієння румунської моди, спеціально темний кармін: він цілком пасував до чорнявої, навіть смаглявої вроди румунок, але на губах білявих одеситок та ще на фоні від природи соняшно-шовкового волосся цей кармін ні трохи не пасує і нагадує якусь деталь строкатого трикотажу.

Війна цілком не зліквідувала вродженого для цього приморського міста нахилу до босяцтва: добрі люди радять увечорі не заходити в темні і незалюднені перевулки і для підтвердження своїх побоювань ілюструють останні факти грабунків, крадіжок.

Кожний тодішній відвідувач міста, почавши згадку про нього торгівлею, цією ж торгівлею мусить і кінчити. Отже торгівля. Торгує вся Одеса, кожний провулок, дім, підвал; торгують діти, жінки, баби, з лементом і мовчки; торгують явно і з-під поли.

Видно, що Одеса торгує з кимось, бо не може такої сили товарів сама собі продавати. Німці, вертаючися з Криму на відпустку і розпродавши нагробоване добро, військові кози тощо, купують солонину, олію, якої в Одесі не менше води і якою пропахло вже повітря. Одним словом, місто живе та-

ким торговельним темпом, що його можна сміло назвати американським.

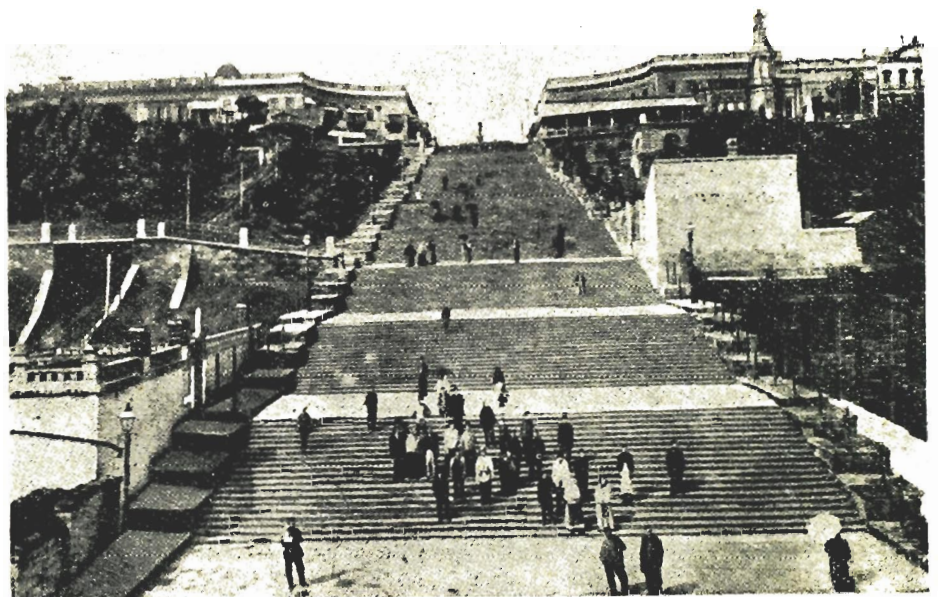
Коли в середній і північній Україні ще тріщать страшні морози і земля вкрита снігом. біля театрів, при вході до парку, на приморських алеях баби продають маленькі букети перших квітів — пролісок і фіялок. Це для ідеалістів. Для людей з примхами, для оригіналів, падких на сюрпризи.

Іду в славний одеський театр. Саме іде балет «Корсар». Люди хочуть жити, сміятися і не хочуть знати ніякої війни. Лише два румунських вояки в зелених уніформах, що закам'яніло стоять в підніжжі театру, все ж таки нагадують, що цілком недалеко йде страшний бій, який несе містові болючі несподіванки. Вихід з театру розкриває перспективу на море. Вечірнє море! У невідомому далечині на ньому лежать срібні дороги, рівні як струни. Приморськими бульварами безжурно гуляє публіка. Одеса має ту перевагу, що тут ніхто нікого не лапає. На березі моря стоять пам'ятники двом чужинцям: бунтівливому французові Ж. Е. Рішельє, що був у свій час генерал-губернатором Одеси, і росіянинові (по неволі) Олександрові Пушкіну.

Прощай, Одесо, місто манливого моря, місто власних поетів і босків. Прощайте, милі і безжурні, навіть у той трагічний час, одесити. Продавай і перепродуй, приколой до грудей перші проліски і фіялки, мила — тепер далека — Одесо!

Вдосвіта колона автпричорноморською дорогою, час до часу перерізаючи лимани, їде далі на схід. Кожний хоче собі мати під ногами що благословенну землю. Авта не відділяються від берега і очі всіх скеровані на море. На фоні морської далечини сходить сонце. Як силуети, підіймаються з поверхні води скелети затоплених кораблів. Я їду на схід. Але ніщо не заверне вже мого шляху на захід.

Л. Лиман

Одеса: Приморський бульвар з пам'ятником Рішельє (угорі)

Фото: Арх. ВК.

«Настрій у всіх бадьорий»

(Лист з Австралії)

Завтра три тижні, як приїхали ми в Австралію. Стільки цікавого й нового, ще більше хотілося б побачити, вивчити й пізнати, що й не стає часу на листування. Частина з приїжджих вже покидає табір, роз'їжджається на роботу. Піchnуться змагання за кращу долю кожного з нас, бо ж як собі постелимо, так і виспимося.

Живемо в колишньому військово-му таборі. Блок від блоку 300 до 500 м., асфальтова дорога в'ється між усіма блоками, автобуси що півгодини возять, хто куди хоче. Бараки дерев'яні, криті бляхою (не бочки!) на 20—24 особи, родини в окремих кімнатах. Умивальні, туші, ванни, пральня, прасувальня (з електричними залізками)

і тепла вода в окремих бараках в кожному блоці. Всюди чисто, порядок, поліції взагалі немає. Харч: як не 100 то 95 % напевно й удома не їли так багато м'яса, товщу, і т. ін. В кан-

Остання світова війна й повоєнні роки розсипали українців по всьому світі. Наших земляків можна зустріти сьогодні, не згадуючи Європи, в усіх країнах і закутках континентів: і в Тунісі, і в Конго, і на Мадагаскарі, і в Австралії, і в Китаю, і в Чилі, й у Венесуелі, і в США і в Канаді. Редакція «Життя» хоче бо й повинна інформувати про українців, де б вони не жили, і тому буде друкувати репортажі, дописи й листи з усіх усяюдів, і вміщувати фото з їх життя.

У зв'язку з тим просимо всіх наших Читачів надсилати нам відписи цікавих листів загального характеру, вирізки з українських газет, як теж фото, що їх вони одержують від своїх Рідних чи Знайомих за морем чи в інших європейських країнах. На бажання всі такі речі Редакція буде після використання повертати.

тині можна одержати чоколяду й напитки.

З першого ж дня іспит у школі, поділ на 25 клас, відповідно до знання англійської мови. На другий день уже наука в класах по 30 осіб — дві години денно й 1 година кіно. Увечері два рази в тиждень розваговий фільм. Урядовці: австралійці, більшість балтійці і тільки двох-трьох українців. Вчителі в нижчих класах теж балтійці, допомагають собі німецькою й російською мовами. Мова, мова й мова! — чому ми не вчилися її раніше. Багато заявило, що не знає ніякої мови крім рідної. Вивчати мову варто вже в Німеччині, підготовлятися під час переїзду кораблями тощо.

До роботи треба зголошуватися за раз же, брати що дають, потому буде видно. Змінити роботу завжди буде час — а так спізнився, забув, не знав.

Везти сюди треба все. Транспорт не коштує, від мита звільняють навіть тяжкі мотоцикли, коли вони вживані і набуті вже перед 18 місяцями (авто перед трьома роками). Фотоапарати дороги, але ж не надто йдуть. Зате немає тут музичних інструментів, коли ж є, то дорогі. Митна контролєр ніби в таборі при відборі речей, треба декларувати передтим, що є в кожному клунку.

Перший тиждень живемо тут на кошт уряду, а потому на кошт суспільного забезпечення, як безробітні. Підмога 25 шилінгів тижнево, з чого табір затримує за все і на руки видають, тільки по 10 пенсів денно, 5 шилінгів і 10 пенсів тижнево.

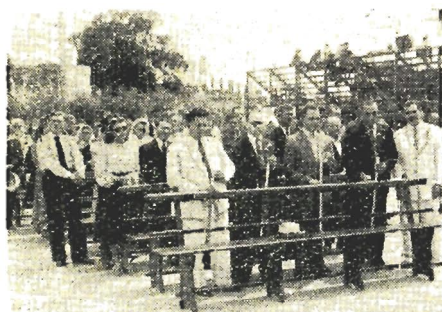
За одного шилінга можна купити в кантині 12 помаранч, або 20 бананів, чи 4 лімонади. Пачка американських цигарет 2 до 2 і пів шилінга. Автобус до міста (Батгурст) туди й назад 2 шил., поїзд до Сідней (149 миль) 20 шил., літаком (майже годину) 30 шил. Батгурст має 15 тисяч людности, вулиці як у столиці, вистави й товари кращі як колись у Львові: всього повно, тільки грошей мало. Тому і рветься все до праці, плачуть дівчата, коли їх не викликають довго до Емплоймент Офіс. Настрій у всіх бадьорий». Я.

Як улаштовуються новоприбулі? (Уривок листа з Алберти, Канада)

«... Новоприбулі улаштовуються згідно з такими принципами: Перший принцип «земства», себто є тут — стріляни, львов'яни, чортківцани і т. п. Коли попадете щасливо, значить в околицю, де вкорінилися Ваші земляки в тому найвужчому розумінні, Вас улаштують. Інакше Ви мусите покладатися на себе і радити собі самі, бо ніякої «суспільної опіки» тут нема. Ніхто Вами не стане журитися і Вам дозволять навіть спокійно помирати. Другий принцип — це поділ за тим, до якого віроісповідання Ви належите. Треба пристати до котроїсь із церков. Мене зараз же на початку запитали.

Українська Громада в Манчестер (Англія)

Полева Служба Божа під час Просвітняньського Здвигу в Буенос Айрес (Аргентина)

Українська школа в колонії Фрам у Парагваю

Академія в роковини Базару в Рочдені (Англія)

Фото: «Час»

Фото: «Час»

якої релігії, і від цього залежало, чи взагалі хтось хотів говорити з мною. Третій принцип — це партійна приналежність: хто приїздить з рекомендаціями від партії, яка в даній околиці має впливи, ним зацікавлюються, інакше ні. Тільки четвертий принцип — це українство. До цієї групи попадають ті, що ніде не знайшли допомоги.»

Р. Т.

«Треба тільки мати працю» (Лист із Скрентону, США)

«... Не маючи праці, я взяв покищо дуже скромне помешкання — дві малі кімнатки і кухню з лазничкою і з газом (партер, двоповерхового будинку, вхід із подвір'я). Платчу 8 доларів тижнево, в тому і за світло, паливо, газ і гарячу воду, значить — 35 доларів місячно. Просторіші кімнати і з кращим устаткуванням коштують 60 до 100 доларів.

Ціни тут різні. Картопля порівнюючи дорога, бо аж 6 центів за фунт. Майже стільки ж коштують дешевші помаранчі. Один фунт масла — 70 центів, фунт хліба — 17, літра пастеризованого молока — 23 центи. Ще дешевші в порівнянні до заробітків одяги. Гарне 100 %-вовняне вбрання коштує від 35 доларів угору. Самі штани яких 4 дол. Уживані речі всякого роду майже даром. Наприклад, уживаний, але відчищений і відпрасований піджак (блюза) коштує тільки 75 центів, маловживаний плащ — 2 долари.

Життя у США дешеве, заробітки добрі (чоловіки 40 до 100 доларів тижнево, жінки — половину тієї суми). Але працю добути тяжко. Може це тільки взимку. З одного боку боється кризи, з другого сподіваються, що Трумен почне рух і праці буде доволі. На всякий випадок треба радити тим, хто їде в США, їхати таки туди, де їм дають будь-яку працю. Тоді бо не треба шукати мешкання і праці, а це найважливіше.

Тут можна все купити і не маючи багато грошей. Все дають на сплати. Треба тільки мати працю в якійсь добрій фірмі, щоб було забезпечення щодо точного сплатування рат. Маючи 500 доларів, можна вже купувати дім вартості кілька тисяч. Платить решту банк. Ясна річ, що той, хто купує, платитиме банкові невеличкі відсотки. Тут усе часто продають — дом, землю, фабрики. Дому здебільша дерев'яні. Дороги широкі, бетонні або

асфальтові, обсажені з двох боків деревами».

Инж. Д. К.

Українці в Бен-Метір (Із звідомлення керівництва Української Колонії)

Українська Колонія в Бен-Метірі у Тунісі (Африка) існує від літа 1947 року, коли до Бен-Метіру, наслідком договору з французькою будівельною фірмою «Кампенон-Бернард» почали сюди переїздити українці з Австрії і Німеччини. В листопаді 1948 року було тут 282 особи, в тому 135 працюючих і 147 жінок і дітей. Працюють українці при будові водної греблі у горах Атлас в північно-західній частині Тунісу.

Кліматично оселя Бен-метір розташована досить гарно на усбіччях північно-східнього Атласу, серед лісів (коркові дуби) на висоті яких 500 метрів над поземом моря. Літо не особливо гаряче (найбільша спека 50° до 60° на сонці), велика різниця температури дня й ночі. Взимку дощі, але ж нагальні, субтропічні. Тоді ж бувають сильні вітри.

На ярмарках у близьких містечках (найближче Аїн-Драгам 18 кілометрів від Бен-Метіру) можна купити майже всі продукти, за винятком свіжого молока (корів тут мало). Буває й так, що іноді тяжко купити й картоплі, товщу, яєць і т. ін.

Офіційно існує ще досі карткова система на такі продукти, як хліб, цукор, кава (справжня), олія, чоколяда тощо, але різниця між цінами т. зв. чорного ринку й офіційними не надто велика.

✱

Прибувши сюди, українці почали організувати, хоч і з деякими труднощами і громадсько-культурне життя. Постала кооператива для закупу і збуту п. н. «Взаїмна поміч», в лютому 1948 створено теж Культурно-освітню Секцію, яка зорганізувала читальню, хор і дитячий садок. В перших днях травня оформилася Пластова група (в порозумінні з Головною Пластовою Старшиною у Мюнхені і з її Уповноваженим пл. сен. І. Поповичем у Парижі, яка нараховувала в листопаді м. р. 31 осіб — пластуни-юнаків, старших пластуни і сеньйорів).

✱

З уваги на те, що існування Колонії тимчасове (праця при будові греблі триватиме 5—7 років) провід Колонії

шукає можливостей влаштуватися на іншій праці в Тунісі.

Таких можливостей майже немає. Туніс — країна дуже вбога і без виглядів на економічний розвиток. Земля мало врожайна і тому й годі навіть думати про те, щоб перемінити Українську Колонію у якусь сільськогосподарську артіль.

Поважніших будівельних фірм, що могли б дати працю цілій українській групі в Бен-Метірі після закінчення робіт над будовою греблі, немає, а й будівельні пляни країни, наскільки нам відомо з преси, більш як скромні. Нестабільність валюти й зобумовлена тим неможливість заощаджувати якісь поважніші капітали не дають підстав навіть і мріяти про створення власного будівельного підприємства чи то індивідуального, чи на базі спілчанській, згл. кооперативній. В такій ситуації залишається тільки можливість виїхати цілою групою на працю до якоїсь іншої країни.

В. С.

група українських пластуни на міжн. скавській зустрічі у Тревано (Швейцарія)

Українські діти в Бен-Метірі (Африка)
Фото: В. Любка

Українські пластуни в околицях Бен-Метіру (Туніс)
Фото: В. Любка

Українські пластуни з Бен-Метіру (Туніс) на мандрівці
Фото: В. Любка

Мова снів

Ставимо твердження: «Сни кажуть правду». Правдивість цього твердження постараємося довести при іншій нагоді коли навчимося розуміти, що кажуть сні. Сьогодні обмежимося до того, щоб поцікавитися питанням, як промовляють сні. Хочемо пояснити мову снів. Та як знавців кличемо на допомогу, однак, не філологів, але психологів, а саме представників сучасних її напрямків т. зв. доглибної психології.

Доглибна психологія просліджує глибину нашої психіки — та відкриває там в несвідомому сучасної цивілізованої людини первісні форми психічного життя, притаманні архаїчній людині. У нас усіх є, за вченням доглибної психології, захищена власна «глибинна особа», — прикрита зверху формами сучасної цивілізованої психіки, — «архаїчна людина», що інколи промовляє до нас «мовою снів».

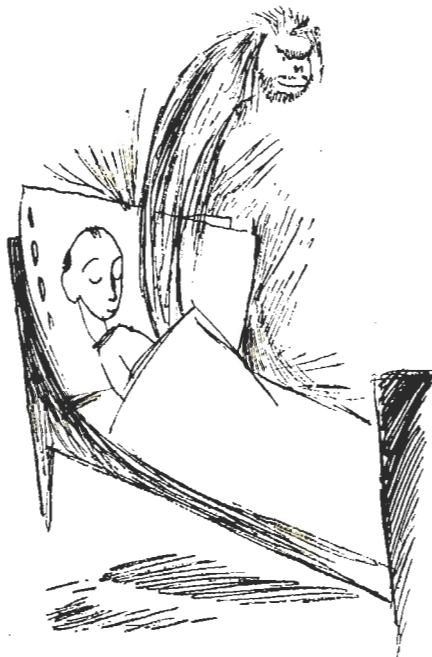
Якою ж мовою промовляли «тіні наших забутих предків»? Не знаємо й не знайдемо ніколи звучання мови архаїчної пралюдини, але можемо догадатися, які були її сутні прикметності — яка була її структура. Можливе це на основі аналогії, що нею постійно послуговується порівняльна психологія: архаїчна людина минувшини — первісна людина сучасності, — людина божевільна і дитина під оглядом своєї психіки і тим самим під оглядом її проявів, що до них між іншими належить і мова — в неодному до себе подібні.

Послухайте, як говорить первісна людина сучасності. Приймім, що первісна людина із племені Бушменів, яких мова належить до первісного типу (існують у ній тільки односкладові слова, які означають одинокі тільки конкретні образи — без зазначення дієслівного, іменникового чи прикметникового характеру нпр.: удар-ударяти-вдаряючий) — це саме слово, очевидно без слідів відмін, хоче передати у своїй мові ось яку нескладну гадку: «з початку біла людина прийняла прихильно Бушмена з метою, щоб він пас вівці. Пізніше білий знущався над Бушменом, який наслідком цього від нього втік. Описля білий прийняв другого Бушмена, що з ним скоїлося це саме». Оця гадка в мові Бушмена, що знає тільки невідмінні незрізничковані перші слова, прибирає форму низки словами «названих» образів без ніякої сполучки поміж собою. «Бушмен йти, Бушмен бігти білий, — білий давати тютюн Бушмен — Бушмен йти курити тютюн, — йти наповнювати мішечок тютюн, — білий давати м'яса Бушмен, — Бушмен йти їсти м'ясо, — Бушмен йти веселий пасти вівці білий, — білий йти вдарити Бушмен, — Бушмен кричати багато біль, — Бушмен йти втікати, — білий ловити Бушмен, — інший Бушмен пасти вівці, — Бушмен цілком геть».

Скупчена в небагатьох поняттях гадка культурної людини — в мові Бушмена переміняється, як бачимо, на зіставлення непов'язаних окремими виразами викликаних зображень

осіб і їх чинностей. Одно тільки нпр. абстрактне поняття культурної мови «прихильно прийняти» розсипується немов на цілу низку поодиноких окремих образів «давати тютюн, курити, їсти м'ясо і т. д.»

Від прикладу мови сучасної первісної людини перейдім до прикладу мови «глибинної особи» у сні. Наводимо сон Бісмарка із 1863. р., що його він описав у листі до цісаря Вільгельма:

«Звідомлення Вашої Величності заохоче мене оповісти сон, що його я мав на весну 1863 р. у важких днях конфлікту, із якого людське око не бачило ніякого практичного виходу. Снилось мені, і я це негайно розповів своїй дружині та іншим свідкам, що я їхав верхівцем на вузькій альпійській доріжці. Направо від неї була пропасть, наліво скелі, — доріжка ставала все вузюча, так, що кінч не хотів йти, а не можна з причини браку місця зсісти, або завернути. Тоді я вдарив тростиною скелю по лівій руці і віззав Бога на допомогу. Тростина видовжилася в безконечність, скельна стіна запалася, як театральний лаштунок, і відслонила широку дорогу із перспективою на лісисте узгір'я, як буває у Чехії, та на пруське військо із розгорнутими прапорами. В мені пробудилася гадка, щоб про це якнайскоріше сповістити Вашу Величність. Пробудився веселий і підкріплений на силах».

Із формального боку маємо до діла у цьому сні знову таки із непов'язаною низкою образів, що сама про себе безглузда, але стає наскрізь зрозуміла, якщо розглянемо її символіку в зв'язку із тогочасною життєво-політичною ситуацією Бісмарка. Ситуацію цю в політичних змаганнях 1863 міг би Бісмарк з'ясувати як наступас: «Я самотній на небезпечному, високопоставленому пості. Кожної хвилини загро-

жує мені упадок та немає мені вороття; йти вперед неможливо з причини твердих загальних спротивів. Тільки Бог міг би мене врятувати. Тільки війна поміж Прусією та Австрією може мені допомогти».

Переложимо цю характеристику ситуації, втриману в абстрактному стилі державно-політичного звітування, на мову «глибинної людини», що в ній абстракти відзискують свій образний сенс. «Високопоставлений державний муж стоїть на дійсній стрімкій висоті, справжня пропасть символізує: «упадок кабінету» «Твердий спротив» перемінюється на тверду скельну стіну, «Боже Чудо» довершується немов на сцені, коли стіна розступається і відкриває очам підготовку битви. Серії сонних марев чергуються непов'язані як слова-образи в мові первісної людини, заступаючи, як вони, абстрактні поняття.

Спорідненість психіки подана у сні із психікою первісної людини — божевільного та дитини зазначається не тільки в загальному характері психічного життя, але теж в подробицях і поодиноких оформленнях сонних примар. До дуже частих явищ у сні належать нпр. т. зв. «згущення», — коли в якійсь постаті у сні еднаються, згущуються якісь дві і більше постатей дійсності. Так нпр. слід такого згущення маємо у цьому моменті сну Бісмарка, коли його постать з'єднується, зливається, — вдаряючи в скелю із біблійною постаттю Мойсея. Мітологічні постаті кентаврів, крилатих асирійських биків і т. п. являються аналогічними до сонних згущень утворами психи в ділянці мистецтва.

Згущення власної постаті із другою особою може у сні (як побачимо не тільки у сні) йти так далеко, що доходить до цілковитого злиття власної особи із чужою постаттю. Людині сниться, нпр., що плаває у воді із в'юном — почуває до нього огиду — і одночасно почуває себе в'юном. Подібні прояви затрачання власного «я», що їх називаємо «ідентифікаціями» є типічні в рівній мірі для деяких форм розщиплення особовості у божевільні як і для «прелогічної ментальності» первісної людини, що проявляється в т. зв. «тотемічних» віруваннях і зображеннях. Нпр. люди племені «бобрів» утворюють себе, як у сні, із святими для племені тваринами «тотемами» бобрами. Інколи знову сонні марева нагадують магичні уявлення.

Коли, нпр., у сні Бісмарка під ударом палиці розступається скеля і з'являється військо із розгорнутими прапорами, наторкаємося на подію, що мала б свій відповідник в магичних віруваннях і практиках первісної людини.

Психіка сну є отже психікою міту божевільного переживання, прелогічної ментальності, первісних тотемічних вірувань, психікою первісної магії. Сон промовляє до нас мовою архаїчної людини, якою являється наша власна «глибинна особа». Проте, чи може саме тому сні кажуть правду тим, що розуміють їх мову — про тих, що мають сні.

Та це інше питання: не про те як промовляють сні, але про те, що вони кажуть.

О. Кульчицький.

Не Склалося Як Бажалося

Передріздвяна драма в трьох діях
Написав Галактіон Чіпка

Особи:

Василь Мовчко, діпіст, високий, марний, брак вітамінів, 50 років. Маланка, його дружина, з слідами краси й еміграції, низька, опасиста, зла переміна матері, 45 років.

Пікус, собачка, чорно-біло-червона шерсть, трохи кудлатий — трохи гладкий, з визначними ребрами й апетитом, породи — вуличної.

Минодора, гуска, біла, домашня, добре підгодована, брак апетиту, говорить сидячи.

Місце: Табір ДіПі, подібний до табору в Р-у.

Дія перша

Маланка (сидить на валізі і лає старий светер ще старшою шкарпитукою. Співає):

»Ти, козаче чорновусий,

Чого в тебе жупан куций ...«

Минодора (заглядаючи із-за коша): Ге-ге-ге!

Маланка: Тихо будь, Минодорцю! Знов люди нарікатимуть, що не даєш їм спати.

Минодора: Гсгггг-е-е!

Маланка: Тихо, кажу!

Пікус: Гав-гав-гав!

(Чути стукіт кулаком у стіну)

Маланка: Біда б вас узяла! Вже знов докучаєте людям.

Василь (входить у кімнату): А ти все при праці і при праці ... (Як на старше подружжя, дуже ніжно): Відна моя Маланочка! (Як на брак вітамінів — дуже бадьоро) Але пожди, ідуть свята, заріжемо гуску, спечемо, а тоді цілих три дні моя пані сидітиме як пані і заїдатиме печеньку. Хе-хе-хе!

Маланка: А я сьогодні дістала на приділ цукорки. То буде і щось солодкого після печені. Тільки, знаєш, наш Пікус не матиме щось кращого. Правда можна буде йому картоплю помстити, але все таки бідна собачка не знає, що це свята.

Василь: А кості з гуски?! Першорядна річ. Правда, Пікусю!

Пікус (середньорадісно): Гав-гав-гав!

Маланка: Дай спокій з псом, бо знов сусіди зачнуть стукати в стіну.

Минодора (меланхолійно): Ге-ге!

Василь (сердечно, але рішучо): Нема ради, Минодорцю, такий закон природи.

Маланка (скінчивши латати): Ну, йдемо спати. Светер, як новий, тільки, борони Боже, не розпинай блюзи!

Світло гасне. Завіса.

Дія друга

Василь, Пікус, потім Маланка. Василь: Вачиш, Пікусю, то так: Пан дістане лапку, таку вели-и-ику, велику (показує менш-більш як коняча нога), пообгризас, так: хап-хап-хап! А кістку дасть тобі, а ти собі: хруп-хруп-хруп. А пан собі цукорки також: хруп-хруп-хруп!

Пікус (середньорадісно): Гав-гав-гав!

Маланка (вбігає прожогом): Василь, гуска здихає! (Падає на кіш майже омліла).

Василь (схоплюється як молодий спортсмен): Дорізати! Швидко ножа! Де ніж?

Маланка (показує на другий кіш): Там! О, Боже!

Василь і Пікус вибігають до пивниці, куди на день перенесли Минодору. Зате наніч забирали її в кімнату, бо сусідам уже дві гуски з пивниці пропало. Можливо, що хтось украв. Маланка сидить ні в живих, ні

МИР З УКРАЇНОЮ

(Закінчення із стор. 4)

лізу й оцінку. Підкреслювано передусім те, що після багатьох віків Україна виступила знову на міжнародну арену, як суверенний підмет. Для Німеччини й Австрії Берестейський мир був у той час справою хліба. Для українців він був етапом у боротьбі за справжню незалежність і державність.

Зараз після підписання миру появився в українській пресі заклик відбудувати в краю урочисті маніфестації. Найближчої неділі відбулася така маніфестація й у Львові. Святоюрська гора, символ наших національних змагань і свідок наших історичних подій, часто величких і радісних, але інколи сумних і болючих зародилася від багатотисячних мас українців. У вшерт виповненому храмі відправлено з участю Митрополита кир Андрея Архисрейську Службу Божу. Один із священників (прізвища не пригаду) говорив тоді гарну патріотичну проповідь.

Спокійно й поважно перейшов похід вулицями Львова до Ринку під будинок матері українських товариств «Просвіти». Групи учасників маніфестації усталилися на вказаних їм місцях і на балкон «Просвіти» вийшов провідник галицьких українців Д-р Кость Левицький. Він сказав урочисту патріотичну промову, що її зібрані вислухали з захопленням. Закінчено маніфестацію покличами «Слава!» та співом «Ще не вмерла Україна».

Похід, що ішов того дня вулицями Львова символізував немов розвиток нашого національного життя в Західній Україні. Починаючи від школи через «Просвіту», УПТ («Рідна Школа»), господарські і політичні організації, через «Соколи» і «Січі» — до українського війська. Українські військовики, що йшли останні, хоч і в австрійських ще одностроях, все ж були сповнені свідомості, що мир у Бересті тільки епізод і що незабаром прийдеся сказати своє слово.

Це слово сказали вони у пам'ятний день 1. листопада 1918 р.

М. Зашківський

в мертвих, немов під час скринінгу, годинник зупиняється, Маланка здержує віддих і сльози.

Василь (входить похоронним кроком): Здохла! (Важко сідає на кіш).

Маланка (останками сил): Ах!

Пікус (нездицидовано): Гав!

Завіса.

Дія третя

Маланка, труп Минодори, потім Василь і Пікус.

Маланка (до трупа Минодори на столі): Таке гарне м'ясо! Минодорцю, Минодорцю! ... І навіщо ти, дитинко, здохла. А я тобі вчора таких клосочок смаченьких зварила ... Кожний діпіст пальці облизував би. А ти взяла і здохла. (Схлипує): Жаль мені за тобою, як за рідною ...

Входять Василь і Пікус.

Василь (стає, дивиться сумно на трупа, зідхає): Ех! Ти доле, скитальча ти доле! (Підходить ближче): Таке чудове м'ясо ... (Ніжно придивляється): А, може б ... так ... (глипнув на жінку).

Маланка (крізь сльози): Василью, що тобі? І не говори мені такого!

Василь (середньорадісно): А чому ж би ні?! Вона ж майже не здохла. Може це параліч, може задушилась ...

Маланка (з вогнем відрази): Василью, ані слова! А то я ... (хапає Минодору і вибігає з нею з кімнати).

Василь: Маланочко! Я ж тільки легку пропозицію ставив. Пожди! Та ж у нас є Пікус! (Вибігає собі).

Пікус (Надзвичайно радісно): Гав-гав-гав! (Скаче по кімнаті, хапає то це, то те, врешті в радісному захопленні стягає з коша торбинку з цукорками, роздирає і починає лизати). Маланка з Минодору, потім Василь.

Маланка: Добре. Нехай буде для Пікуся. Мій маленький Пі ... (побачила цукорки, кидає Минодору на землю, а сама кидається до собачки): Ти, лайдаку один! (Б'є його поза вуха).

Пікус (Не маючи іншого виходу. ховається під ліжко).

Василь (входить і відразу орієнтується в ситуації): Цукор ...

Маланка (трагічно): Так єсть. Цукорки ... І то всі. Облизав ...

Василь (важко зідхаючи): Гуска, цукорки ... Маєш тобі свята ...

Маланка (Заломивши руки): І що ми тепер зваримо!?

Хвилина голодної тиші.

Василь (блиснув думкою): Маланочко, ідея! З чого ті клюски?

Галанка: З грисікової муки, цілком свіженької.

Василь (З запалом, гідним кращої справи): Свіженькі ... З грисікової муки ... Знаменито. Сало в нас єсть?!

Маланка: Маргарина.

Василь: Прекрасно! ... Присмажиш, посолиш і з'їмо аж-аж! ... (Звертаючись до Пікуся): А ти, злодію, будеш, на жаль, мати гуску і цукорки.

Пікус (захоплено): Гав-гав-гав! (Вертить хвостом і весело скимлить, що в перекладі означає: «Дістану лапку, таку велику-велику, побгризаю: хап-хап-хап! А кістку дам панні фокстерієрвіні з третього бльоку, а вона: хруп-хруп-хруп!»)

Завіса падає поволі, щоб не полошати настрою.

Кінець

25 РОКІВ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

«Бандура брала серце безліччю сухих, коротких та болючих звуків. Її породив степ, вона передає трохи одноманітний гомін його, вона співає, як мужній і скромний степ.»

Ю. Яновський: Чотири шаблі

В січні 1949 року Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка святкувала 25-ліття свого існування і праці.

Капеля складається із 24 бандуристів і її провід в руках невтомного Григорія Китастого, з 1933 року члена Капелі, потому довгі роки її диригента, а з 1941 року її самостійного керівника. Китастий водночас композитор, автор відомих і популярних уже серед української еміграції пісень.

В складі Капелі сьогодні трьох бандуристів, що належать до Капелі з першого ж року її існування (1923). Це так сказати — її члени основники: Мінняло, Панасенко й Назаренко.

Бандура — український національний інструмент і в нашому давньому й недавньому вона відіграла велику й почесну роль в праці над збереженням української історичної традиції та над пробудженням української національної свідомості.

В довгі десятиліття безпросвіття й неволі бандура була здебільша музейною пам'яткою і бандуристи — коли й були — то доживали свого віку. З національним відродженням збудився й інтерес до бандури: записано багато музично-пісенного матеріалу, з'явилися знову бандуристи, що почали працювати над вишколюванням молодих сил й удосконалюванням самого інструменту. До видатніших бандуристів нового часу належав письменник Гнат Хоткевич, який зробив багато для розвитку цього характери-

стичного роду українського музичного мистецтва.

Буйний розвиток у цій ділянці почався тільки після революції 1917—18 років. Майже по всіх більших українських містах почали творитися ансамблі бандуристів, здебільша аматорів. На 1923 рік випадає заснування першої професійної Капелі бандуристів у Полтаві, під назвою «Товариство Кобзарів», яке й стало зав'язком Україн-

Гнат Хоткевич із студентами

Фото: Ульріх

ської Капелі Бандуристів, що сьогодні святкує своє двадцятип'ятиліття.

Початки були скромні. Капеля нараховувала 8, згодом 12 бандуристів. Керівником був Кабачок, на мистецького провідника запрошено згаданого вже, відомого знавця бандури — Гната Хоткевича.

Бандурист О. Панасенко один із основників Капелі

Капеля почала працю досить пригожого часу, в роки т. зв. українізації. Людність із захопленням зустрічала бандуристів, що в свій репертуар включили козацькі думи, історичні й побутові пісні, як теж пісні релігійного характеру (псалми). Капеля виконала велику працю для піднесення національної свідомості і тому вона не минула своєї долі під час розгрома українського життя після 1930 року. В 1934 році Капелю змуслено об'єднатися з київською капелею бандуристів і тоді постала «Українська Державна Зразкова Капеля Бандуристів».

Під опікою советських офіційних чинників проіснувала Капеля до німецько-советської війни. В той час вона мусіла виконувати поневолі те, що їй казали. У програму введено советську тематику, український репертуар зменшено, треба було співати пісні російського й інших «союзних» народів. Часто мінялися керівники. Коротко перед війною керівником Капелі став — Григорій Китастий.

Тих років досягнула Капеля свій найвищий чисельний стан — 45 осіб. Для мистецького удосконалення Капелі причинилася дуже багато праці Гната Хоткевича. До репертуару, не зважаючи й на усі обмеження, впроваджено й деякі нові класичні речі, як, наприклад, «Байда» Хоткевича.

Війна 1941 р. перервала працю Капелі, але після здобуття Києва німецькими військами Капеля зорганізувалася наново, знову ж під мистецьким керівництвом Гр. Китастого. Капеля змогла поновити свій репертуар історичними і патріотичними піснями, але свободи руху вона й далі не мала, не зважаючи на «звільнення», про яке писали німецькі газети.

Полтавська Державна Капеля Бандуристів 1925 р.

Із арх.: Гр. К.

Бандурист Назаренко один з основників і заступник мист. керівника

На запрошення волинських українців Капелі пощастило виїхати влітку 1942 року на Волинь, але вже незабаром німецька окупаційна влада, боячися зростання патріотичних настроїв серед української людності, наказала Капелі вертатися до Києва.

В Києві німці «заангажували» Капелю нібито для культурного обслуговування українських робітників у Німеччині. Капеля виїхала й попала до робітничого табору біля Гамбургу, де її ізолювано цілком від світу. Тяжка праця на фабриці загрожувала бандуристам фізичним знищенням. Це тривало з осені 1942 року до весни 1943.

Тільки завдяки зусильним заходам деяких українських кіл й осіб у Німеччині пощастило звільнити Капелю з праці й добитися для неї дозволу обслуговувати концертами табори наших робітників у Німеччині. В 10 місяцях виступала капеля (20 осіб) у 165 місцевостях й українські робітники, запропорені на тяжкі роботи в Німеччину, зустрічали її скрізь із захопленням і сльозами.

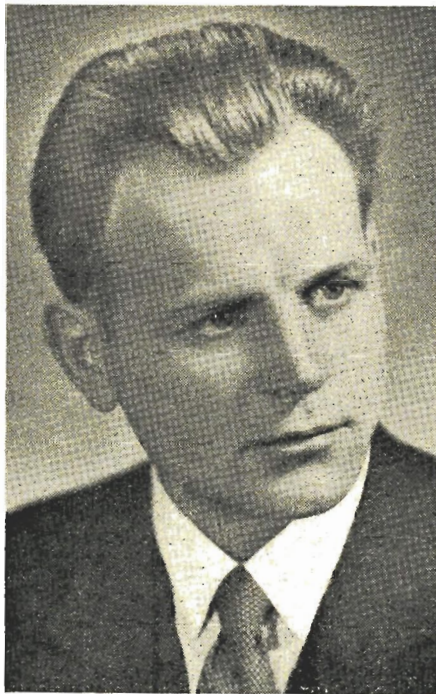

Наприкінці 1943 року Капеля одержала дозвіл вернутися в Україну, але з огляду на советський наступ, пощастило їй добитися тільки до Рівного, звідки окремі бандуристи мусіли потім пробиватися до Львова.

Відбувши своє останнє турне по галицькій землі, Капеля переїхала до Відня і далі й до Берліну, де перебувала вона до квітня 1945 року. Кінець війни зустріли бандуристи біля Мюнхену, де віч-на-віч загрози примусової репатріації почалася боротьба за збере-

ження й фізичне існування членів Капелі.

Осідком Капелі став Інгольштадт. Коли з репатріацією трохи заспокоїлося, почалася нормальна праця. Капеля переорганізувалася, набрано нових співаків, на диригента запрошено Володимира Божика. За три роки свого перебування тут Капеля об'їздила всі три німецькі смуги і спричинилася чимало для прославлення української пісні й українського імени серед чужинців, в першій мірі американців, англійців і французів, в дальшому теж і серед німців. В тому часі

Григорій КитастиЙ
Керівник Української Капелі Бандуристів

Капеля влаштувала теж низку концертів, прибуток з яких віддано на добродійні цілі. Восени 1947 року В. Божик перестав працювати у Капелі й увесь мистецький провід сьогодні в руках Григорія Китастого.

В червні 1948 року Капеля переїхала на постійне перебування до Регенс-

Богдан Кравців

ЧАЙКА

Ой, горе, горе тій чайці небозі.

Що вивела часняток при битій дорозі.

Із пісні, що її — за «Історією Русов» — мав скласти Гетьман Мазепа.

З доріг далеких краю стенового,
де чаром зілля і вода у броді,
в тужливій пісні давньої акорді
прибилася, кигичені нам, небого,

що десь — ген-ген, над Стиром чи над Богом

гніздо вила і рід ростила гордий,
і що проходили хуртечі й орди
і ти горюєш без насліддя свого.

Вітай же, госте, нам! Вітай над нами,
журлива пісне, пташко сизопера,
про горе несказання заквилі —

і поведи хоч мріями, хоч снами
туди — над плавні рідні, над озера,
де гнізда при дорозі й ми вили.

бургу, де й святкувала дня 12. січня 1949 року 25-ліття своєї праці. З цього приводу відбувся Ювілейний Концерт Капелі й сторонніх мистецьких сил. Представники українського громадянства й установ відзначили заслуги Капелі привітаними, цвітами й дарунками. Освітній сектор ВО Української Національної Ради вшанував Керівника Капелі Гр. Китастого і трьох членів-основників пп. Панасенка, Назаренка й Міняйла почесними грамотами.

Перед Капелею — виїзд за море, в Америку. Треба сподіватися, що й там Капеля виконає добре свою працю над піднесенням національної свідомості української заокеанської еміграції і для пропаганди української справи у світі.

Яр. Кужиль

Українська Капеля Бандуристів 1948 року

Фото: Ол. Чумаків

КНИГА ПРО ЧИСТИХ СЕРЦЕМ

З великого, чотиритомового роману Докії Гуменної «Діти чумацького шляху» вже вийшло три і незабаром має вийти четвертий том.

Від ідилії передреволюційного Осагшенківського хутора через роки буйного розросту української духовності, роки великого і переможного походу українського села на завоювання свого ж таки міста, роки опанування українською молоддю високих шкіл і культурних закладів, роки «літературної січі», — коротше через роки короткого, бо незабаром розстріляного українського культурного відродження часів Хвилювального, Шумського і Скрипникова, письменниця веде свого читача до тих днів, коли під мертвотним подихом Москви почали в'янути ці молоді паростки, коли почало викорчовування всього талановитого і творчого на Україні. Великою правдою звучить те зіставлення, на якому побудована головна частина роману: на селі руйнується селянське господарство, засновується безглузді комуні «Вперед» і сільсько-господарські артілі, а одночасно і саме завдяки цьому в місті зможливлюється розгром українських культурних сил і організацій. Колективізація села і «корнійчукізація», літератури відбуваються паралельно і пліч-о-пліч.

З розлогістю традиційного українського побутописного реалізму показано кінець традиційного українського села і уніфікацію культури. Тому в романі Гуменної є всі позитивні і всі негативні сторони традиційного українського реалізму, як ми знаємо його від часів Нечуя-Левицького і особливо Панаса Мирного. З одного боку велика чесність у поводженні з фактами життя і героїзм, відповідність дійсності, розлогість опису і пейзажу, заокругленість мистецького образу, — риси, які надають творові письменниці, поза всім іншим характеру історичного документу, особливо для тих, хто тоді не жив у підсоветській Україні і сам не бачив показаних фактів, які тепер з механічною закономірністю повторюються в Галичині, Волині, Буковині й Закарпатті.

В давню і добре зарекомендовану в українського читача традицію письменниці вносить одначе і нові, свої особисті нотки. Насамперед, це мемуарність. Твір свідомо поставлений на межі між романом і спогадами. За постатями літературного світу — Борисом Микитчуком, Фімою Цудечкісом-Загайгору, Танцюрою, Липовецьким, Іваном Савком та іншими не трудно впізнати реальні постаті. Скажімо, в образі Микитчука поєднуються, мабуть, риси Микитенка і Корнійчука. Інші виведені просто під своїми іменами, як от, наприклад, Микола Костевич Зеров. Така близькість до мемуарів робить твір знову ж таки особливо цікавий для тих, хоча пізнати правду про життя України під советами.

Але що вносить особливо неповторну, індивідуальну нотку в твір, це його глибока внутрішня ліричність, хотілося б сказати навіть, жіночість. У великій галерії постатей роману є люди ниці, на зразок того ж Микитчука, є люди невгнутаї волі, борці і месники типу Серафима Каузаліти, що борються проти ненависного окупанта буквально до останньої краплі крові. Але не випадково в центрі роману герої іншого душевного крою, передусім Тарас Саргода і його мати Дарочка. Це люди великої душевної прозорості, ліричності й ніжності, люди естетичного сприймання світу. Про Тараса авторка пише: «Душа його ненавиділа сірість і нудоту звичайності, повсяденності. Абсолютно не терпіла трафурету, повторності. Жадала чудового, казкового». Такі душі не можуть перенести

життєвої брехні взагалі. Яку ж трагедію мусять вони переживати, опинившись в осередку тієї системи примусу, терору, донощництва, взаємощипунства і безконечної брехні і облуди, які становлять собою осередок і душу диявольської механіки большевицької політики? Слідом за Рільке вони могли б як своє життєве гасло поставити слова: «Nirgends will ich gebogen bleiben, denn dort ich gebogen, wo ich gebogen bin» (Я не хочу ніде згинатися, бо там, де я згнувся, я є обманений). А життя змушує без кінця згинатися, без кінця обманювати. І авторка з великою силою переконливості показує, як в'януть і никнуть у брудній задущій атмосфері советського життя ці ніжні, мімозні душі, як вони змушені один за одним розривати свої зв'язки з світом і замикаються у власному я. Ця трагедія, трагедія українського мрійництва, показана в творі може ще з більшою силою, ніж трагедія українського села взагалі і розгрому української куль-

Молодниця несе воду із криниці

тури. І тут виявилось те нове, що принесла в наш реалістичний роман Докія Гуменна.

Твір Докії Гуменної можна беззастережено радити передусім тому читачеві, який шукає в літературі не мистецьких експериментів і несподіванок, а життєвої правди і авторової щирості.

Гр. III.

Зінське щеня

(Spalax microphthalmus Güld)

Ця тварина, що належить до класу ссавців і до ряду гризунів, є дуже цікавим представником української фауни. Довжина тіла її дорівнює 20—29,5 см. Оксамитове хутро попелюстосіре більш-менш одноманітне. Низка ознак свідчить про пристосовання цього гризуна до підземного способу життя. Рудиментарні очі сховані під шкірою. Отже, зінське щеня позбавлене зору, — свідси інша назва його, сліпач. Голова широка, лопатувата; вушних скоек (чашин) нема. Ніс має зроговілу шкіру; кінчиків копні приспосіблені до того, щоб рити землю. Відсутність розвинених очей та слуху компенсується

Зінське щеня

добре розвиненим нюхом. Назва «зінське щеня» походить, як не це вказує Номис у своєму відомому збірнику українських приказок («Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники В. О. Марковича і других. Спорудив М. Номис. С. П. Б. 1864»), від слова «земське», тобто, те, що живе у землі (грунті). При нападі зінське щеня завзяте захищає себе дуже розвиненими передніми зубами (зіраками). Звідси українська приказка: «сердитий, як зінське щеня».

Ця тварина поширена у степовій та лісостеповій смузі східної Європи на схід від Дніпра, а також у степах західного Передкавказзя. В Україні: лісостепова та степова зона на схід від Дніпра. Нема її у надсавашських степах, тобто, у південно-західному куті Дніпропетровської області. Зінське щеня — степова тварина, яка ніколи не водиться в лісі (протилежно до крота). Воно досить рідко трапляється в лісових насадженнях. Ціле своє життя ця тварина рие під землею довгі ходи. Хідник зінського щеняти ширший від кротичого, він завширшки 5—6 см. і йде попіл поверхню землі на глибині 10—15 см. Вигрібаючи землю на поверхню, кладе її купками вздовж хідника. Хідники зінського щеняти можуть міститись на значній площі (3—5 га.). Зінське щеня рие зразу у двох, або трьох напрямках, що можна бачити по свіжих купках над кінцями його хідників. Під торішнім хідником у зінського щеняти міститься кубло на глибині близько 100 см. Від гнізда йде один, або два хідники, що розгалужуючись утворюють цілу підземну сітку хідників. Поруч гнізда є один або два хідники з коморами, де зінське щеня переховує свої запаси (коріння різних рослин). Таке сховище має до 2 кг. різного коріння, як от кульбаби тощо. Іноді хідник зінського щеняти йде сторч головою вниз завглибшки понад 3 метри, а потім знов одразу піднімається догори.

Розмножується раз на рік, щоразу приводячи пересічно трое малят. Зимою не засипає, так само, як літом рие землю, але не менш інтенсивно. Живиться виключно розлинною їжею.

Зінське щеня шкідливий гризун. По перше — шкодить, залишаючи на рівному полі досить значні купи землі, близько 13—25 см заввишки, та 100—120 см завширшки. Хлібні рослини, що їх зінське щеня пригортає купками землі, воно не їсть, проте псує їх, засипаючи землею. Риючи хідники у місцях, де росте картопля, або цибуля, зінське щеня живиться цими рослинами. Там, де в степу насаджено дубовий ліс, зінське щеня вибирає посіяні жолуди. Іноді вранці можна бачити, як зінське щеня рие хідник і нагортає свіжу купку землі. Знаючи, в якому напрямку йде хідник, позаду того місця, де тварина рие, метрів за чотири від найсвіжішої купки гострою лопатою між двох куп перерізають хідника і розкопують його. Зінське щеня тоді саме вилазить на поверхню біля розритого хідника. На Правобережжя водиться інший вид — зінське щеня подільське (Spalax rodolicus). Третій вид — Зінське щеня понтичне (Spalax leucodon Nordm.) населяє Дністро-Бузький степ. З українського степу зінське щеня поширилося на малярські пушти.

Хохітв

Я й мої черевики

(3 серія: Дрібні оповідання «Життя, як воно є»)

Мушу признатися: найбільше в житті, крім божевільних, я боюсь і уникаю чистильників чобіт. Адже ж ніколи не знати, що ті або ті зроблять наступної миті. Тепер я маю достатній життєвий досвід, але так не було завжди. Ми вчимося на помилках, що їх припускаємось: Чистити черевики, чи не межує це з катастрофою?

Одного весняного ясного ранку, простуючи вулицею великого приморського міста, на заклик двох веселих парубчаків, що зі своїми скриньками сиділи на розі головної вулиці, я поставив ногу на скриньку одного з них. Я не передчував нічого лихого. Сповнений спокою, я витяг і запалив цигарку.

Та годі було поставити ногу на скриньку одного, як другий раптом збентежився, розхвилювався, спалахнув і, зденерований рвучко схопився з малого свого дзиглика. Сльози ринули йому з очей. Він зняв розпачливий крик. Його скривдили. Його образили. Його знищили. Це була його черга, його право, йому належало чистити мої черевики. Хлопчак зірвав з себе кепку, кинув її на землю і в лютому шалі почав топтати її ногами. При цій нагоді він прокляв свого конкурента, його душу, його батьків, його прабатьків і храму його тітку з Пересипу.

— І тітка твоя хрома, і ти хромиш.

Чи варто було жити далі в цьому сповненому неправди світі? Він забожився, що краще він заріже і себе, і свого конкурента, але нікому не дозволить знущатися з себе. Гордий, як еспанський гідальго, діючи за сталими приписами літературного трафареу, він не став відкладати здійснення своєї погрози надовго; він не хотів ризикувати тим, що непароком передумас. Йому бракувало плаща й шпаци, але він мав ножа. З кишені він витяг ножа, дволезу коротку «фінку» і в ясному повітрі лагідного весняного ранку зловісно блиснула криця.

Юрба, що встигла вже зібратися, захиталась на якусь хвилину, але відразу ж ще щільніше зіткнулась довкола нас. Якесь щиросерда панночка йойкнула і гістично заперещалась.

Не знати, чим би все це скінчилось і якого драматичного звороту набрали б події, якщо б мені не спала на думку, зрештою, дуже нескладна і проста ідея. Я запропонував Соломонове рішення.

— Хай мої черевики почистить спочатку один, а тоді після нього другий!

Двічі почищені черевики і двічі заплачені гроші, — це було найменше лихо з усіх можливих, що чекали на мене.

Люди розходилися похмурі й розчаровані. Вони були явно незадоволені з мене.

Я теж пішов. Веселі юнаки насистували марш Тореадора з «Кармен» і щітками вибивали такт по своїх скриньках. Я обернувся. Хлопець, той самий, що зняв бучу, задержувато й нахабно показав мені язика.

Каюсь: я почув себе приголомшеним. Що це була — бездоганно виконана комедія, не раз уже повторена задля таких ідіотів, як я? ... Хто скаже, де кінчається щирість і починається гра?

— Тьфу!

Навчений досвідом з тих пір, я завжди ретельно обминав хлопців, що вистукували «Кукарачу», або «Гоп со смиком». Я уникав тих, що, показуючи свою вмілість, жонглювали щітками, бляшанками з ваксою й пляшечками. Сповнений тривоги, я прискорював ходи, щоб уникнути небезпеки, якщо хтось з них звертався до мене з пропозицією почистити мені черевики.

Так було й того разу, коли за кілька років згодом, я знову опинився в тому ж великому портовому місті. Було літо, була спека, була курява. Мої черевики, вкриті густим шаром куряви, явно вимагали чистки. Я довго вагався перед тим, як прийняти рішення, але виходу не було. Рубікон треба було перейти, черевики треба було почистити!

Прийнявши рішення я діяв розважно. Я не пішов на головну вулицю, я звернув на одну з бічних. На тиху вулицю, порослу акаціями. Я не підійшов до першого ліпшого, я вибирав і зважував. Кінець-кінцем я спинив свій вибір на одному, який здався найбезпечнішим. Це не був юнак, це був літній чоловік, рудавий у сірому піджаку.

Він справляв враження порядної людини, нездбної до жадних авантур. — Батько родини, що в спокої серця й сутінках акації хотів чесним, скромним, але приватним трудом заробити собі якусь пару копійок на шматок хліба.

Він сидів на своєму дзиглику, прихилившись спиною до стовбура акації, замислений, байдужий і меланхолійний. Він не підкидав щіток, не насистував, не гукав до перехожих. В його поведінці не було нічого агресивного.

— Ні, сказав я сам собі. Ні, будь певен! Жадна небезпека тут тобі не загрожує. Цей не підколе тебе. Він не

Легка відповідь

На бенкеті в американському містечку директор місцевої школи мав відповіді на тост: «Нехай живе наш директор школи!» Його відповідь була дуже коротка: «З чого?»

Погана стилізація

В честь визначного гостя-списока влаштовано вечерю. На ній єпископ мав промову, ілюстровану цікавими оповіданнями. Однак він просив приватних репортерів не публікувати їх, бо хоче їх ще вжити у своїй проповіді до народу наступного дня.

В місцевім часописі появилася репортаж з цієї вечір, закінчений такими словами: «Преосвящений у своїй промові оповідав речі, що їх годі публікувати...»

зчинить ніякого скандалу. Справа обійдеться без крику, сльоз, гістерики, міліції.

Я підійшов до нього. Я спитав його, чи він чистить черевики. Він відповів, що так! Я спитав його, чи він ладен почистити мої черевики? Він висловив згоду. Я спитав, скільки він візьме? Він назвав суму. Я не сперечався.

— Добре! сказав я: Чистіть!

Він чистив мої черевики з любов'ю, зі смаком, з надхненням і ретельністю майстра. Він намастив мої черевики спочатку однією мастю, тоді іншою. Він чистив спочатку малими щітками, тоді великими, одного разу чорними, іншого разу сивими. Він наказував раз-у-раз то ставити, то здіймати ногу. Він витягав різні пляшечки з таємничими спеціями. Він наводив шкіру. Носки черевиків він вкрив лаком. Наприкінці він повів глянєць кількома ганчірками: грубою сірою, тонкою з зеленого більярдного сукна і тоді волохатою з червоного оксамиту.

Він одгорнув мені халяви на штани і сказав:

— Готово!

Замість умовленої суми я дав йому ще. Я пішов зворушений, пишаючися з блиску моїх черевиків. В них відбивалось небо, акації, я сам. Я зробив кілька кроків, коли за спиною почув:

— Громадянинне!

— Я обернувся, чистильник гукнув на мене.

— Що?

— З вас ще гривеньник!

— З мене? гривеньник? за що? Я ж вам і так дав більше умовленого.

— Я був вражений і почув себе зачепленим. Я передчував: наближається буря. Погроза зависла над моєю головою.

— Я вирішив не поступатись.

— Він зберігав спокій.

— Я налякував вас носки. За це окремим гривеньник.

— Я спробував його переконати. Я говорив якомога лагідніше.

— Але ж я навмисне, щоб уникнути всяких суперечок, спитав, скільки треба заплатити. Я не торгувався. Я дав вам більше. А тепер ви вимагаєте ще знов.

— Він був упертий.

— За з лаком ще десять копійок!

— Я зрозумів, він діяв з принципу. Він мусів був діяти так, як він діяв. Він не міг інакше. Чищення черевик це був для нього жаден механічний процес; це був творчий акт, переживання, життєва подія, відношення між людьми. Він не був тільки ремісник, автомат, механічний робот. Процедура чистки не була б завершена, якщо б вона обійшлася без вибуху почуттів, без малої виконаної ним і мною драми, або комедії.

— Він настоював, я відмовлявся. Ви вирішили звернутися до міліціонера, але поблизу не було нікого.

— Нарешті, роздратований, він сказав:

— Хай буде! Поставте черевики знов на скриньку. Я почищу вам черевики на десять копійок назад.

І він зробив так: він почистив черевики на десять копійок назад, — він зтер лак.

Я пішов і носки моїх черевиків більше не відбивали ні неба, ні акацій, ані будинків.

В. Домонтович

ЗАГАДКА ВЕЛИКОДНЬОГО ОСТРОВА

В південно-східній частині Тихого океану лежить віддалений на 4000 км. милі, довгий острів. Він є маленькою скибою землі у величезнім воднім світі. На ньому немає нічого, що нагадувало б чар південного моря: він кам'янистий й пустинний, вбогий на воду й рослини. Протягом цілого року шаліють на ньому вітри. Його мешканці, що їх є кого 100 білих і 200 тубильців тяжко борються за своє існування.

Цей острів назвав «Великоднім» адмірал голландської західно-індійської компанії Рогевсон, що відкрив його в 1722 р. Він до сьогодні є без всякої сполуки зі світом. Раз, найвище два рази до року, з'являється тут корабель з Чіле, щоб забезпечити мешканців найкращими речами. Острів належить до Чіле. Мова тубильців називається Рапанут. «Великодній острів» належить до подиву гідних місць на землі. На ньому

Письмо невідомого народу

є загадкові велетенські кам'яні статуї «Моаїс», з якими є зв'язані досліді про їх значення і про давню вимерлу людську расу, що їх створила. Статуям цим в дійсності нема рівних на цілій землі й вони своєю відсепаративністю від світу й маєстатичним спокоєм виявляють своєрідний чар. Кожна така фігура представляє чоловічу голову.

Кадовби, однак, через постійне засипування піском є сховані у землі так, що вистають тільки половиною до рамен. Величина цих статуй є різна. Є малі, ледве на 1 м., а є й велетні на 12 і більше метрів. Однак у всіх є незвичайна подібність: той самий профіль, той самий понурий, властивий їм вираз обличчя. Очі лежать глибоко під низьким чолом, ніс і вуха є надмірно довгі. Зроблені вони з дуже твердого вулканічного трахіту, який походить з каміньолому — кратеру на горі «Рана-Рораку», що лежить в східній частині острова. Отже вони мусіли бути перевезені шляхами гористою околицею на місце призначення. — Працю цю виконувало без поміч будь-яких машин. Це ледве можна собі уявити. Коли на острів прибули вперше європейці, то статуї находилися майже в доброму стані. Тубільці почитали їх як богів. Вже 50 років пізніше, під час відвідин Коока в 1774 р., острів виглядав цілком інакше. В міжчасі тут відбувалися завойовницькі війни між різними племенами. Статуї були частково ушкоджені й тубільці перестали їх почитати. Нищення цих цінних творів про-

довжувалося в часі, коли острів був карною колонією Чіле. Також землетруси спричинили багато шкоди, так, що тепер тільки де-які з них є ненарушені. Деякі з фігур, як вказують копії старих подорожніх творів, мали на голові предмет циліндрової форми, що мабуть, мали представляти корону, та ці корони з часом повідпадали.

Хоча в новіших часах різні наукові експедиції досліджували острів, то загадка статуй не знайшла задовільних відповідей.

Стільки є певного: раса теперішніх мешканців острова — ця мішанина канаків і меланезійців немає нічого спільного зі статуями. Творці їхні сягають вглиб старини. Тоді мусіла, з певністю, жити міцна, добре розвинена, енергійна раса. Статуї мусіли бути збудовані за часів їхніх предків, а при тім рівночасно являлися предметами релігійного культу предків. Але як можна пояснити їхню особливу нагромадженість? Здається, наче б мешканці малого острова посвячували ціле своє життя добванню долотом, справляванню й перево-уванню велетнів.

А може цей острів в давніх часах не був такий малий, як тепер? Можливо, що він в своєму теперешнім виді є тільки решткою великого острова, або цілого архіпелагу й, що все аж до цієї рештки через страшну вулканічну катастрофу запалося й тільки залишилося місце і цвинтаря й молитов близько каміньолому. На цю катастрофу вказують ще й недокінчені статуї, що залишилися в каміньоломі. Це робить враження, наче б робітники були нагло заскочені й у дикому перестрахи все залишили, щоб схоронитися й вже ніколи не повертали-ся до праці.

Також заховалися знаки письма вимерлого загадкового народу, однак до сьогодні воно ще не відшифроване. Письмо знаходиться вирите в виді довгих написів на багатьох дерев'яних табличках і нагадує своєю образовістю ієрогліфи.

АНЕКДОТИ ПРО КЛЕМАНСО

До кабінету Клемансо, відомого французького політика (1841—1930), якийсь час міністра внутрішніх справ, вбів один з префектів і схвилювано крикнув:

«Ексцеленціє! Мені сказали, що ви хочете мене відкликати з мого становища!»

«Так!» — відповів Клемансо коротко й сухо.

«Чи міг би я хоч знати причину? Чи я підкупний? Чи може я дурень?»

На те Клемансо префектові: «Одно не виключає другого!»

Коли Клемансо сповістили про одруження одного з генералів, він сказав:

«Тепер мусітиме він обороняти два фронти!»

ЩО ТЯЖЧЕ?

Під час однієї з пресових Конференцій хтось із журналістів запитав Черчіла:

«Як ви думаєте, пане прем'єре, чи чоловік вартіснийший за жінку?»

«Відповіджте мені перше на таке питання — відгризся Черчіл. — Як ви думаєте: чи фунт олова тяжчий за фунт пір'я?»

В ГОЛІВУДІ

Одному з кінових артистів у Голівуді, що любив часто одружуватися, представляють молоду жінку.

«Чи ви не пригадуєте собі мене — каже вона, — перед десяти роками ви просили мене одружитися з вами!»

«Цілком можливо — відповів. «Я не пригадую собі докладно, чи наше весілля відбулося, чи ні!»

Кам'яні статуї на Великодньому острові

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ,
ЩО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»
ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА —
ЦЕ НАЙКРАЩИЙ, НАЙБАГАТШЕ
ІЛЮСТРОВАНІЙ І НАЙДЕШЕВШИЙ
ЧАСОПИС ДЛЯ МОЛОДІ?

Рiк 2245

Роман прийдешнього

Написала ЛЮДМИЛА ІВЧЕНКО

(Продовження)

IV.

Ще всі спали, коли Ранцев розкрив очі. Він зрадів був тому. Крізь щілини між повернутими впоперек скляними цеглинами віяла прохолода ранку. Якесь неясна музика доносилась віддалік.

Прислухався. Ні, то не були мелодії летунів, а радісний пташиний гомін. Одвернувся од стіни і глянув угору. Вночі крізь прозорі шкла бачив зорі над собою. Як давнього знайомого побачив Великий Віз і далі полярну зірку. Тепер скла були блакитні і рожеві промені ранішнього сонця лягали ліловими кратками на підлогу.

Отже, мене воскресили. Я воскрес! — думав Ранцев, стиснувши зуби і пильно вдивляючись в стелю. — Воскрес! Пролежав під снігом триста років і тепер воскрес, — повторював уперто, переконуючи себе в факті. Але за словами не вчував жадного змісту.

З трьох інших ліжок долітало рівне дихання. Ранцев невдоволено скосив туди очі.

— А навіщо воскресили їх? — неприємно і зневажливо викривив уста. — Перестарався старий!

Ці тріс заважали йому. Знали того Ранцева, з попереднього життя. Він для них не новий, не надзвичайний, як для інших.

— «Чудо — Ранцев» — побачив в уяві велику афішу і тихенько розсміявся. — От була б сенсація тому триста років! Хоч хто знає, може тоді шльопнули б його, щоб помер удруге і не баламугив людей чудесами. З тими годі було зрозуміти, що годиться, а що ні. Все мінялось, крутилось, як порожній млин... І ці тріс поруч нагадують все те і заважають. Він, Ранцев, мусить бути першим. Не першим, а єдиним...

— Бомба! — раптом згадав він і сів.

За всіма картинами вчорашнього дня забув про неї. А то була його єдина надія. Єдиний засіб добитись влади. Сховати бомбу, поки ніхто не побачив і не догадався.

Ще думки перекочувались через мозок, а він уже схопився з ліжка і навшпиньки пішов до сусідньої кімнати.

Тільки тепер зауважив, що дверей не було. Дверна лутка була заповнена кольоровими плетеними шнурами, що йшли потріпаним рядом. Ранцев обережно розсунув їх і прослизнув уперед.

Був у тій кімнаті, де ожив і де бачив свою смерть. Не думав про це. Шукав того, що могло б спричинити смерть іншим. Злодіювати роззирнувся. Не було нікого. На дошці одсунутого стола мирно лежала його бомба.

Стримуючи себе, повільно підкрався до неї і взяв у руки. Одразу почув себе певно і тихо розсміявся, вишкірюючи зуби. Поклав за пазуху і притримав рукою. Подумав. Схрестив руку другою рукою і хмикнув.

— Наполеон був дурачок. Я їм покажу, як треба владати!

Тихо вийшов у розкриті двері, спустивши голову, ніби в задумі. З-під лоба крадькома розглядався. Двір і сад видавались порожніми.

— Сховаю поки що десь в кущах. Дітей нема... Старий, мабуть, далеко не ходить.

Пішов знайомою з учора доріжкою повз басейн. Раптом завер.

В басейні мився Очет. Поплескався вже в чистій воді і виліз. Ранцев притулився до стовбура дерева і зачаївся. Старий старанно витирив бгнки обвислої шкіри і кістки, що виступали на ньому, як на скелеті. Потім одягся.

— Чилинь-линь, — прочликала синьогрудка з сусіднього куща, задираючи хвостик і боком дивлячись на старого.

— Чилинь-линь, — передражнив її Очет і засміявся.

Обвів сяючим поглядом сад, пташку і небо і раптом заспівав старечим, але ще присним голосом:

— Славлю Бога мого в усіх створіння Його і в усіх хвилинах Його.

Ранцев не зрозумів слів, але зрозумів, що старий молиться.

— Жду хвилини, о Господи, коли дозволиш прийти до Тебе і розтанути в тобі — співав далі старий, підносячи в екстазі руки догори і обертаючись на схід.

Ранцев скористав з тої хвилини, щоб тихенько прослизнути повз басейн і проскочити вглиб саду.

Сад був чималий і без усякої огорожі переходив у ліс. Стежок не було. Землю укривала папороть. Ішов, обережно розсуваючи ногами стебла, щоб не лишати слідів. Розглядався.

— Сховати в дупло? Може вдарити ллискавка... якщо у них бувають ще громи і блискавки... Закопати? Так чим же тут закопаєш? Ці ідіоти, мабуть, і лопат не мають.

Побачив густі зарослі липшини і радісно кинувся розсувати їх.

— Сюди вже не залізуть, поколяться, — думав, почувуючи, як гострі колючки деруть йому тіло.

Проліз в саму середину і радісно засміявся. На розвиліні трьох стовбурів лежало старе покинуте гніздо. Було велике, обплетене лозинками і обмазане глиною.

— Оце покладу їм яечко, — весело подумав, вмошуючи бомбу в гніздо.

Виліз і уважно розглянувся, щоб запам'ятати місце.

— Два дуби праворуч, дві сосни ліворуч. Можна легко знайти. Тепер тільки запам'ятати дорогу.

Лише тепер почув тихий плюскіт води. Пішов в тому напрямі і раптом спинився. Перед ним на високому березі стояла біла скляна колонна. Широка смуга темно-фіялкового кольору оперізувала її вгорі.

— Електрика, — подумав Ранцев.

Але дротів не було. Тільки глухе рокотіння долітало десь глибоко знизу, ніби там клетотили в підземній домні величезні маси розтопленої руди. Ранцеву здалося, що навіть земля під його ногами здригається.

Відчув, що жалюгідними є схованки, і його хитрощі. Він сам і навіть атомово бомба.

— За цей час вони мабуть таких бомб понавидукували, — подумав півзаздрісно, півпошанливо. — То не жарт — 300 років! «Техніка визначає все», — пригадалися йому раптом слова, що колись вбивалися йому в голову з усіх сторін і всіма способами. — Так, техніка, то вам не жарт... — котилися думки далі. — Цей старий, здається, простакуватий... в нього неважко буде випитати... Потім вчити далі... Так, грозити не можна, не маю чим... не маю чим. Не знаю їхніх військових таємниць... І що це за країна? Придобрюватись треба, придобрюватись...

Ще раз роздивився навкруги і примітив унизу на колонні цифри. Схилювся:

— II. III. III. — стояло там.

— Тепер легше буде примітити, зрадів і почав шукати дороги додому.

Коли дійшов до двору, спинився вражений. Двір був повен людей. Не так двір, як над двором. Літали, радісно вигукували, вимахували руками, одлітали і знову верталися.

Все це стреміло до Очета. Той стояв, трохи зігнувшись, як завжди, але очі його сяяли такою любов'ю, така загальна приязнь біла в очі від тієї групки, що Ранцеву вдарила в груди люта зависть.

— Так он він який — дрогоуло щось у ньому від зависти, гніву і зневаги. — То він тут велике цабе... Такий старий підписюк.

Проте, не спиняв кроку і йшов до людей, бажаючи швидче, зрозуміти, розібратися, зорієнтуватися, вивчити, опанувати і заволодіти.

Люди теж побачили його і в дворі раптом затихло. Мовчали і дивились на нього, і він почував, як під тими поглядами ноги йому важніють і прилипають до землі.

Очет сказав своїм:

— Бачите, ось він стоїть. Обідраний, замурзаний, вимазаний травою і землею. Не мився ще, і запахом свого тіла не соромиться затроювати нам повітря... І його душа така сама брудна, обідрана і смердюча. Його злість, недовір'я, брутальність і підозра поранили мені вчора усе тіло.

— Чом ти не спустиш непроникливу заслону? — спитала одна з дівчат.

— Хотів пізнати його... пізнати, кого пустив до вас.

— О! — засміялося кілька голосів. — Він нам не страшний... Що робити з ним?

— Візьміть їх усіх з собою і покажіть їм наш світ. Учуть мови, учуть наших звичаїв і законів... Але наших знань не відкривайте — покажіть стільки, скільки знає кожний школяр в школі. Більше покищо їм не відкривати.

— Добре, добре, — залунали голоси, а один весело продекламував:

Учіться, о, учіться, штубаки.

Щоб пізнати, які ви дураки.

Всі засміялися, навіть Очет усміхнувся і сказав молодикові:

— Візьми його, Петрику, і поведи митися. Я вчора показав йому, але він уже забув.

— А де вони будуть потім жити?

— В своїй хаті — знизав плечима Очет.

— Але ж...

— В своїй хаті, — твердо повторив Очет. Ти знаєш закон: хто хоче мати свою хату, повинен збудувати її власними руками. Тільки тоді шануватиме він працю і хату іншого.

— Налийте, налийте бокали вина-а-а, — почулося раптом із хати і на порозі став пілот.

Скуйовджене волосся спадало на чоло, одяга була зім'ята від сну, але очі сяяли жадобою життя, до якого він знову повернувся.

— Доброго ранку, діду, — закричав він, вимахуючи на привітання рушником, — І вам усім, добрі люди.

Говорив своєю мовою, незрозумілою, але були зрозумілі його очі і вираз обличчя.

Стало легше. Зникла прірва між людьми двох століть. Вже було можна підійти до знайд і почати говорити.

Першим підлетів до Ранцева той молодик, що декламував віршика, і вказавши на себе сказав:

— Петрик.

— Ура-а-а! — закричав пілот, вдаряючи себе в груди і рекомендуючись:

— Я теж Петрик.

— Я теж Петрик, — заучуючи повторив Петрик.

— Ні, ні, — замотав головою пілот і пристукуючи себе в груди проскандував співучо — Петро Гаркушенко — Петрик, Петро Гаркушенко-Петрик.

— Петро, Петро, — закивав головою молодик, і ім'я веселим відгомном перекотилося над двором і полетіло десь далі в повітря.

— Не до тебе говорять, — то й мовчи, — тупим клином брутальності вривався зненацька в той гомін сухий голос Ранцева.

— Іван, Ранцев Іван, — сказав він Петрику, що ще широко усміхався, дивлячись на пілота.

— «Кмед» — назвала його вчора Очем, — сказав втомлено Очет. — Кмед... І ви бачите, що він такий і є.

О, Очет! Ти вже не любиш його і не хочеш навіть полюбити — з огірченням і докором сказала одна з дівчат.

— І люблю і не люблю, — сказав Очет, і легка хвиля рум'янцю прокотилася по його обличчю. Побачивши це, молодь опустила очі, немов зрозумівши велике упокорення старого.

— І люблю і не люблю, — повторив Очет. — Люблю, бо це я оживив його, вернув до життя. Не люблю, бо він не такий, якою повинна бути людина. І я не знаю, чи добре я зробив, що пустив його сюди, між вас.

— Це як мій батько, — засміявся Петрик. — Він каже, що коли б він знав, що в нього будуть такі сини, як я і Лексі, то він тричі подумав би перед тим, як одружитись.

Очет стрепенувався, підвів голову і довго мовчки дивився на Петрика, вслухаючись в його думки і в свої почування. Усміхнувся і згідливо хитнув головою:

— Мабуть, маєш рацію. Я не був батьком і не міг зрозуміти своїх почувань... Коли б дав життя такому, як ти, то не бояся б, але тепер не знаю, чого вартий оцей мій синок.

Прийшла черга почервоніти Петрику. Тепер ніхто не опустив очей. Тихий шелест сміху пролетів поміж них.

Дівчина, що докорила Очетові, підлетіла до нього і тихо попросила:

— О, Очет, лети з спокійним духом.

— Так і буде, дитино, — заспокоїв він її. Вийняв коробочок, натиснув його і почав підійматися над землею.

— Стоп, отець, куди? А ми ж як? — закричав пілот, біжучи по землі за Очетовою тінню.

Очет обвів широким помахом руки весь двір, ніби об'єднуючи усіх докупі, і спокійно поплив в дальшому, вищому легі.

Пілот стояв, задравши голову, аж поки Очет не зник з виду. Коли глянув униз, на двір, Ранцев знайомився з новими. Підходив до кожного, що стояв на землі, тиснув йому руку і рекомендувався:

— Іван Ранцев... Іван... Іван...

Тим, що висіли в повітрі, махав рукою, тикав себе в груди і все знову і знову повторював своє ім'я.

Літуні одразу зрозуміли церемонію і кожен називав своє ім'я. Імена звучали знайомо. Найбільше було слов'янських, змінених вимовою, інші нагадували давні книжки чи фільми.

— Гайда, братця, знайомитись, — гукнув пілот бортмеханікам, що давно вже вийшли на його крик і вигуки і нерішуче мнялися оподалік.

Підбіг до них, схопив за руки, потягнув до юрби. Обводив і тикаючи по черзі в кожного пальцем, рекомендував:

— Юрко, Алямбек, Петро... Юрко, Алямбек, Петро...

— Коли знайомство закінчилось, Петрик підійшов до чвірки і подав кожному рушник і свіжу одяжину і показав на басейн.

— Митися, — зрозумів бортмеханік. Тут, брат, санітарін і гігієна — підніс він вгору великого пальця і весело посміхався за іншими.

Коли вернулися у двір, там уже стояв великий екран, а вся молода гурма лежала і сиділа на землі.

Чвірку посадили спереду, дали по зеленій пігулці, і Петрик почав науку. На екрані з'явилася жінка з дитиною, що весело гралася в неї на колінах.

— Мати, — сказав Петрик, пошанливо підносячи пальця вгору — Мати!

— Та й по-нашому — мати ж, — зрадів Юрко, від припливу почуття соваючись по землі.

— По якому там «по-нашому» — передразнив його Іван. — Стануть тепер люди у таку техніку по-хохлацькому розмовляти.

Вчилися до полудня, коли чвірка почала вже плутатися у відповідях на образи, що з'являлися на екрані. Раптом там вималювалися дві дівчини. Сиділи і співали щось ніжне і заспокійливе, пригравуючи собі на якихось довгих сопілках і час од часу погойдуючись ритмічно. Потім одна, знеможена, схилилась сестрі на коліна. Та поклала їй руку на плече і заспівала колискової.

Юрко напевно знав, що то була колискова, — бо відчув, як від тихого співу і ритмічного коливання у нього теж опадають повіки. Стрепенувся і злякано озирнувся навколо. Літуні вже лежали всі: пілот і Алямбек і собі розкинулись у траві. Тільки Іван сидів зіщулюючись, уп'явши очима в екран.

— От іще... неситий, — просунулась в голові думка, та далі Юрко вже не міг мислити: поклав голову на пілотову ногу і солодко витягнувся.

Іван спідлоба потайки роззірнувся по сплячих. Тоді підвівся і навшпиньках підійшов до екрану. Непрозора скляна шибка. Але не блискуча, яка і не відбиває в собі того, що стоїть перед нею... Не дзеркало, щось інакше зроблено...

— Обійшов навколо — не було нічого: ні дроту, ні жадного апарату, та сама непрозорість скла. Спробував піднести — піднеслося, легко, нічим не в'язане. Обережно поставив назад. Знову оглянув усіх сплячих. Одна дівчина спала лежучи на боці, її коробочок висмикнувся з-під одягу і звисав на ланцюжку до землі. Підійшов і почав оддалік розглядати його. Коробочок був цільний, не знотований, не склепаний.

— Вилитий — подумав Ранцев. — Але з чого?

Приглянувся ближче. Білий матово-синій метал.

— Невже платина? — Очі блиснули захланно і задрібно. — Якесь багачка, а валяється на траві.

Тільки тепер глянув на обличчя. В очі кинулись рівні густі брови і довгі опущені вії. Трохи завеликі губи розпустились у сні, як у дитини. Спала довірливо, спокійно. Ніби була у себе в хаті, серед рідної, певна, що нема не-

безпеки і не може її бути. Але ті брови і щось у підборідді, якась твердість, і той з горбиком ніс знову нагадали Іванові: Обережність!

Пішов до інших. У всіх були однакові коробочки з однакового металю. У того, що спав розкинувшись навзніж, міг роздивитись, як навколо паска звисає мережа дзвіночків. Усе було з одного чистого матово-білого металю.

— У всіх п'ятина — подумав прикро. — Всі, видно, з багатеньких.

Скривився злісно. З найдалших бганск пам'яті вилізло і злою жабою розсілося півзабуте, але міцно виکارбоване слово:

— Бур-жуй-чи-ки!

Засміявся з радості. То було слово, яке виправдувало його зависть і давало нову силу його злобі. То був камінь, на який міг опертися, важіль, що невідклично підважував усяку будову.

Тепер знав, що робити, звідки починати. Заспокоєний вернувся до товаришів і ліг. Заснув скоро.

Прокинувся останній, коли інші вже сиділи на траві, сушачи мокре волосся.

— Купатися! Швидче! — весело гукнув йому Петрик.

— Як, ще раз? — невдоволено перепитав Іван.

— А ти думав? Тут, брат, і шкіра скоро пооблазить — мийся та й мийся — засміявся мовчазний Алямбек.

Іван поплентався до басейну. Повернувся відсвіжений і навіть трохи заспокоєний.

Петрик знову дав їм по таблетці, і вони засіли перед екраном. — Починаємо, — гукнув Петрик. — Спершу повторимо: це — Мати ... — і здивовано замовк.

Замість Матері на екрані з'явився Іван, злодійкувато роззираючись на всі боки і підкрадаючись до дівчини. В обличчя було стільки злоби і зневаги, що дівчина схопилася на ноги, як від справжнього удару батоном.

— Кмед! — гукнула вона не одриваючи очей від хитрозатяглого і злосливого обличчя, що нахилилося над нею.

Всі літуни схопилися з місць, похмурі і насторожені.

— на екрані Іван обдивлявся коробок.

— Ну — ну брат, — покрутив головою пілот. — Хоч би ти для першого дня здержався. Це ж тобі не Австрія!

Іван злісно скосив на нього очі і перевів погляд на інших. Ті дивились на екран, зібравшись навколо дівчини, як вірна охорона. Але Іван на екрані відійшов від дівчини, і всі полегшено зідхнули.

— Шукає тут розгадки, — засміялась дівчина, і легка насмішка продзвеніла в її голосі.

— Вчитися треба. Знати, — сказала вона і вдарила себе долонею по лобі.

— Дурнику ще ти, голубе, — перетлумачив по свому веселий Юрко. — Тут треба добре головою попрацювати. а не то що, — лап рукою та й полетів.

Іван повернувся до Петрика і сказав обурено:

— То ви такі хороші, а мене потайки на екран ловили? Свиня ти після цього.

Петрик зашарівся, потім раптом зблід. Літуни знову посуворішали і ступили крок до нього, як раніше до дівчини.

— Ні, — помотав головою Петрик — То не я. То Старші — і він повів рукою вгору і навколо.

Іван глянув за його рукою в небо і засміявся зневажливо:

— Крутить мені кульки. — Вже ж із неба не злетів хтось вмикати екрана.

— Та вони всі з неба злітають, — хмикнув пілот. — Що ти тут можеш розуміти? Ми ще дурники перед ними.

Від сміху і зневаги в голосі Івана, Петрик зовсім зблід, а між літунів пройшов невизначний стриманий шкест обурення і гніву. Та в цей час дівчина скрикнула й показала на екран.

Іван глянув туди і завмер.

На нього дивились очі. Очевидно, вони були на обличчі. Але Іван не бачив його. Не бачив нічого, крім тих очей.

Безперечно, вони належали людині, але нічого людського не було в них. Ні цікавості, ні суворості, ні доброти, ні гніву. Безмежний спокій і нестерпна безсторонність. І покора. І незламна влада. Влада того, хто знає, що мусить коритись.

Всі затихли. Пілот і бортмеханіки інстинктивно витягнулися на струнку, а молоді літуни зблідли і кожний поклав руку на свій літунський коробок.

Очі оглядали всіх, обминаючи Івана. Він одразу відчув, що вони обминають його. Знають, що він стоїть, знають який він — і обминають. Жаль, образа, а водночас бажан-

ня впасти і благати, щоб вони глянули на нього — все це складним і нерозбірним вихором знялося в його душі і змусило затиснути зуби. І в цей час очі повернулися до нього і глянули.

Глянули і побачили його всього. Всі думки, бажання, всі найлегші порухи його ества, аж до найглибших, аж до невідомих йому самому. Витягали його суть аж з-під самого споду нашарованих понять і звичок. Гураган найрізноманітніших почувань і стремлінь помчав по його нервах до мозку, до очей. А з його очей — у т і очі.

І тут Іван усім своїм еством зрозумів, що він не має нічого. Не має нічого, що міг би показати тим очам, як своє. Він порожній і нецікавий. Хіба тільки злість є в ньому, і та злоба — то є він, то є те, що відрізняє його серед інших.

Очі повинні знати, що він — інший, що він — вирізняється. Повинні знати! Мусять! Хоч би йому довелося знищити півсвіта — але він мусить вирізнитися з-посеред мільйонів перед цими очима.

І раптом очі зникли. Прозорі аж синяві повіки з темними ще віями закрили їх, і Ранцев побачив усе обличчя. Довгасте, з прямим носом і ніжно окресленими устами. Обличчя немолоде і нестаре. Обличчя людини без віку.

Воно почало віддалятися на екрані.

В розпачі Іван дико скрикнув і кинувся за ним.

— Стій! — ревів він, роздираючи на грудях сорочку — Спинись! Глянь на мене ще раз!

Але обличчя зникло.

Іван захитався, нестямно обкрутився навколо себе і впав на землю непритомний.

Молоді літуни стояли, напружено вдивляючись в екран. Потім перевели очі на Івана, але ніхто навіть руху не зробив до нього. Були бліді і водночас радісні. Привітно глянули на трійку, і Петрик повторив, показуючи на екран, на небо і на все навкруги:

— Старший.

— Старший, одно слово, — луною обізвався пілот.

— Тай говорити нічого, одразу видно, — зідхнув бортмеханік, витираючи піт і одставляючи ногу. — Це тобі і сліпий побачить, що старший ... Як глянув на мене, так я й прикипів. Так і читає в мені, як в книжці: Алямбек Сафандулов, села Дербинь, Ташкентської області. Я й сам був забув, поки він не прочитав ...

— І я згадав, — замислено пробурмотів пілот. Згадав, як жив раніш і була в мене жінка ... добра жінка була у мене. — роздумливо повторив і безнадійно махнув рукою.

— А я чув пісно, — захоплено обізвався Юрко, — Іхав на гарбі на сіні, а мати сиділи поруч і тихенько співали. Голосно соромились співати, бо вони ж уже заміжні були.

Він раптом закинув голову і завів приємним тенором, передихаючи несподівано там, де не вистачало повітря:

Ой, у полі озерецько-о,

Там плавало відерецько ...

Літуни заворушилися і обступили його, напружено і зацікавлено вслухаючись в мелодію. На другому куплеті дехто вже пристав до Юрка, тягнучи одну мелодію, а останній куплет співали вже всі разом під його диригування, а трое пробувало акомпанювати на дзвіночках.

Іван опритомнів і повільно сів. Пісня нагадала йому Україну і карний загін, і полум'я від пожежі. Тупо уперся поглядом у групу. Всі стояли півколом навколо Юрка, який, розчервонілий і ніби осяяний вищою радістю, з запалом починав пісню зпочатку. Всі дивились на нього і стежили за рухом його рук, і навіть пілот старанно виводив басову партію.

Тільки Алямбек стояв осторонь, засунувши руки замість кишень за мотузку, якою підперезався замість пояса і насуپлено дивився перед собою. Помітивши Іванів рух, ступив до нього і сказав зневажливо:

— А ти й нервенний ... Звичайно, людина видно, строга, жартувати не любить, але ж не стрішна ... Дівка стояла — і нічого, а ти упав. Тонкі у тебе, брат, кишки ... Дуже зла в печінці багато ноєши.

Стояв запорошений, з розідраною одежею, похмурий і набурмосений.

Та ніхто не дивився на нього. Молодь захоплено співала. Часом чийсь погляд проскакував по ньому ненароком. Дивились без страху і без цікавості. Як на порожнє місце, дивились і не бачили.

Він хвилину постояв і повільно пішов далі від них, хитаючись на непевних ще ногах і почуваючи, що в нього нема нічого. Порожнеча і самотність. (Продовження буде)

ПОРАДИ МОЛОДИМ ГОСПОДИНЯМ

Завиванець із яблуками

Треба: $\frac{3}{4}$ літра муки, 1 жовток (білок залишити до мащення), 100 грамів товсту, 100 грамів цукру, 1 ложка оцту, трішки (на кінець ножа) аптечної соди, дрібочку соли, 2—4 ложки молока (відповідно до того, чи мука більше чи менше суха).

Тісто замісити, поділити на дві частини, прикрити мискою і залишити на одну годину.

Тоді тісто розтачати (поздовж), прикрити серединою яблуками з цукром, родзинками, цинамоном. Розтачане тісто з обидвох боків загнути, по середині щільно стулити і загнути теж його кінці. Зв'язати тісто помстити яєчним білком, покласти обережно двома руками на вимашену бляху та пекти. Спечене крвати на блясі ще гаряче — гострим ножом на поперечні не широкі шматки. На тарілку вибирати обережно (найкраще лопаточкою), бо тісто крихке і ламається.

Дешевий, добрий торт

Треба: 380 грамів муки, 2 варені на твердо жовтки, одно ціле сире яйце, 2 ложки масла, 2 ложки цукру, 1 ложка оцту, 1 дріжджівий порошок або 1 ложечку амоніакової соли, розпущеної в гарячій м'якоті. Коли треба, дати дрібку ванілії і трішки холодної води, щоб тісто держалося. Замісивши, витачати у 3 кружки. Покласти перший кружок до тортівниці, помстити доброю мармелядою, прикрити другим кружком, знову дати мармеляди і прикрити третім кружком. Спекти так, щоб тісто було ясною барви.

Вбити шум із 2—3 білків, дати цукру, дальше бити і всипати трохи какао. Увілліати шум до пиночки і покласти в гарячу воду на кухонній плиті. Мішати безупинно. Спершу зрідне, потім почне густіти. Тоді вилляти на торт і підсушити ще раз у рурі.

Горіховий корж

Треба: 2 ложки масла, 3 жовтки, 70 грамів цукру, 70 грамів тертих горіхів, 200 грамів муки і трохи ванілії. Виробити на стільниці і спекти в не надто гарячій печі (рурі).

На корж дати шум з 3 білків, шість грамів цукру, однієї ложки муки, 50 грамів тертих мигдалів (це вже в США, або в Канаді!). Замість мигдалів можна дати американські горішки, терті бішкоти або й товчені крихкі кекси.

Піріжки з кислою капустою

Тісто: 1 гітр муки, 1 яйце, 2 ложки масла, $\frac{1}{4}$ літра молока, 1 ложечка цукру, 1 ложечка соли, 50 грамів дріжджів.

Дріжджі розтерти з цукром, ложкою муки та кількома ложками молока. Коли в теплі все підросте, зробити ямку в муці на стільниці або в мисці, увілліати дріжджі, дати соли, розмішувати ложкою, вливаючи по трохи теплого молока. Коли змішаємо з плином уже всю муку, місити рукою так довго, поки тісто стане цілком гладким. Тоді прикрити чимось і залишити в теплі на одну годину. Коли виросте, брати висмарованою товщом

рукою по дрібочці тіста, накладати на нього начинку і запліювати. Укласти їх на вимашену бляху, помстити розколотим яєчним білком і пекти.

Начинка: Кислу капусту зварити, витиснути в мішечку, посікти та присмажити на товщі з цибулею. Додати соли, парцю. Можна начиняти піріжки теж грибами, картоплею із сиром тощо. Додавши до тіста трохи цукру, начиняти тертим і солодженим маком чи грушками.

Кружок ФІЛЯТЕЛІСТА

30-річчя появи Коломийських поштових марок

Невелике галицьке місто Коломия, столиця Покуття, відіграло наприкінці 1918-го і на початку 1919-го року доволі помітну роль в українській філателії. Тоді саме на звалищах могутньої колишньої австро-угорської монархії постали самостійні за-

Українські Коломийські марки
Із збірки ЮМ.

ціональні держави. День 1. листопада 1918 р., що замкнув останню сторінку габсбургського панування, започаткував для поневолених монархій націй незалежне буття.

Галицька область, одна із пайдалі на схід положених австрійських провінцій, заманіфестувала теж цього ж дня свою державну незалежність, згідно з проклямованим тоді принципом самовизначення націй.

Виснажений чотирирічною боротьбою країни, з розбитим господарством і транспорт, важко доводилося налагоджувати своє внутрішнє життя, бо одночасно треба було відбиватися від несподіваного наїзника, що вже встиг отаборитися у серці країни — Львові та зів'язав усі зв'язки краю з центром. Тому то довелось на місяць розбудувати все те, що було кінце потрібне для утримання нормального життя людності між іншим теж і нормального поштового зв'язку.

Так постають Коломийські поштові марки, що їх 12. грудня 1918 р. згідно з розпорядженням Окружної Військової Команди, випустила Поштова Станція в Коломиї для тодішніх повітів — Коломия, Городенка, Косів і Снятин.

Коломийське видання — це надрук на австрійських обігових марках останніх випусків літер Укр. Н. Р. (Українська Народна Республіка) в горішній частині марки та нової вартості внизу марки. Надруки зроблено чорною фарбою на аркушах 25 штук марок. Так передруковано 11.300 штук австрійських 15-геллерових марок трьох різних купюр цифрою 10. Виконала надрук друкарня Бравнера в Коломиї. З огляду на невелику кількість Коломийських провізорій Військова Окружна Команда заборонила продавати їх великою кількістю одному покупцю.

Румунські Коломийські марки
Із збірки ЮМ.

Крім цього видано ще 5000 штук незубкованих марок на рожевому негумованому папері без рисунка з написом П. Укр. Н. Р. Р. ... 30 сот. для порученого листування. Цих марок чи наліпок не продавано приватним особам, а тільки наліплювано їх на рекомендованих поштових посилах.

Коли Рада Державних Секретарів у Станиславові підвищила оплату за поручене листування до 50 сот., випущено наведені 1919 року додатково 10 000 штук таких же марок по 50 сотиків.

У місяці травні 1919 р. виконано ще на замовлення Державного Секретаріату Пошт 500 штук надруків цифрою 5 на австрійських 15-геллерових марках і представлено до Станиславова кілька днів перед евакуацією Уряду Західної Української Народної Республіки. Цей додатковий випуск не був уже в поштовій обігу і доля його невідома.

Одночасно з наступом польських військ, підсиленних корпусом Галлера, стався асупереч міжнародному праву диверсії румунських військ до південно-східної Галичини. В понеділок 6. травня 1919 р. румунські диверсійні війська зайняли Коломию і суміжні повіти. Незабаром після цього, а саме 14. червня впроваджусь румунська окупаційна влада власні поштові марки. Були це надруки на обігових і доплатних австрійських марках, останнього випуску, літер С. М. Т. (Comandamentul Militar Teritorial) в простокутній рямці. Видано тоді всього три вартості, а саме за 40 і 60 геллерів і за 1.20 корону, що їх надруковано на 13-ти різних австрійських купюрах, загальним тиражем щось із 31 000 штук. Крім того передруковано теж 1000 штук австрійських поштових листівок. Надруки зроблено в Чернівцях ручною печаткою, до якої вживано чорнофіолетної фарби. Цими марками забезпечено поштові станції в Коломиї, Делятині, Ланчині, Снятині, Городенці, Заболотіві та Обертині. Окупаційні румунські марки були в обігу до 21. серпня 1919 року, тобто до останнього дня окупації Покуття румунськими військами. Після відходу румунських диверсантів, Покуття окупує польські військові відділи. Уже згодом з'явилися на філателістичному ринку більші кількості марок з надруком С. М. Т., які надруковано автентичним стемпем з спекулятивною метою.

Активну участь у випуску Коломийського видання поштових марок Західної Української Народної Республіки і марок румунської окупаційної влади з надруком СМТ брав Іван Чернявський, президент Окружного Суду, потім під час польської окупації, — адвокат у Коломиї. Як досвідчений філателіст зібрав він цілу низку відписів автентичних документів і розпоряджень і 1928 року видав цінну монографію п. н. «Історія Коломийських марок», що опрокинула різні фантастичні описи про ці випуски у філателістичній пресі. На увагу заслуговують теж дві статті на цю тему у польському місячнику «Філателіста Польські» з 1919/20 р., написані, відомим тоді польським філателістом Д-ром Дудзіньським, на підставі інформацій, отриманих від І. Чернявського.

Ю. Максимчук

Куток розваги

ШАРАДА

Те слово в нас має чотири склади,
Іх можна складати на різні лади:
Склад перший з четвертим — це птаха-
хижак,
А третій з четвертим — церковний колпак.
Склад другий із третім — велика ріка,
Дві назви у неї — сяка і така.
А друге з четвертим — прекрасний це звір,
Окрес глибокнх і борів і гір.
А цілість? Буває в сільському куті
І часом у нашій громадській житті.

РАХУНКОВА ЗАГАДКА

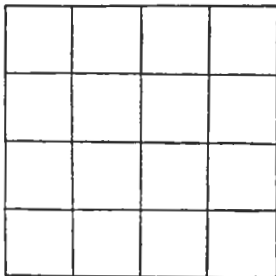
Один селянин мав сіножатку, що її спас-
ла б корова за десять днів, коза за двад-
цять, а гуска за шістдесят. Одного року
випустив селянин на сіножатку рівночасно
корову, козу й гуску. За скільки днів вони
спасли сіножатку?

ПІДМІНКА

Підмінюючи завжди одну чергову літе-
ру, дійти до останнього слова:

М а р а	Т и к и
.....	.....
.....	.....
.....	.....
К о п т	Б о р т
.....	.....
.....	.....
С а д	Р і к
.....	.....
.....	.....
Л і к	Т о н
.....	.....
.....	П о д а в р к.

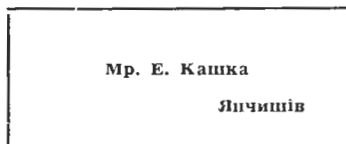
МАГІЧНИЙ КВАДРАТ

Слова, читані згорн вниз та зліва направо,
мають однакове значення.

- місто на побережжі Каспійського моря
- напиток
- дістається за провину
- рос. слово на «розпорядок».

ВІЗИТІВКА

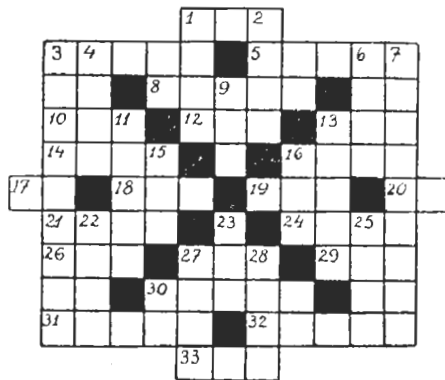
Хто це є?

Між Передплатників, що надішлють роз-
гадки всіх шарад і логіголовок, вміщених
в цьому числі, будуть вильовані
книжкові нагороди:

- Син України — Федева-Золотополюця
- Без ґрунту — Домонтовича
- Кораблі — Б. Кравцева

Розгадки надсилати на адресу Редакції
«Життя» для «Кутка розваги»

ХРЕСТИКІВКА

Поземо:

- вуж — давуи
- порт на Арабському півострові
- інформаційний орган
- мужеське ім'я
- роблять з молока
- пташок
- виконує присуди смерті
- ремісник
- напиток
- хем. знак на тельюрі
- росте в городі
- дом. звір'я
- бог сонця в стар. Єгипті
- тканина з шовку або бавовни
- рід кайдан
- число
- дом. звір'я
- шаховий вислів
- народ. танок
- жіноче ім'я
- Рада Старших в Римі
- частина обличчя

Доземо:

- грошеве підприємство
- єгипетський бог
- місто в Голландії
- ін.: галас
- стояча вода
- мають старші в відношенні до молодших
- ін.: звук
- місце до вантаження товарів на зал.
двирцях
- зв. вовняне покривало на стіну або
підлогу
- укр. газета в Німеччині
- прийменик
- птаха
- приписують хворому
- склад
- приряд до підношування тягарів
- сов. інформаційна агенція

КОМУ ДОКУЧИЛИ ...

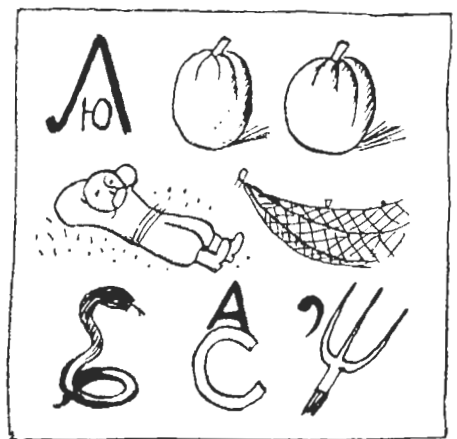
(Ш а р а д а)

Кому докучили понурі мури міста,
Хто вітх зими закоштувати ладен
Бери наплечник (це символ діпста) —
І їдь до нас у гори, в Берхтесгаден!
Яка краса! Це ти раз-два, ворожко,
Закляла в лід гігантний верх Вацмана,
Що все стоїть понуро і сторожко
(— Камінний дух колишнього тирана).
Три разом з п'ять схилила тут алиця,
Заквітчана у барв веселих гаму
І скликий лід до сонця так іскриться,
Кришталний лід грізного Вімбахкляму.
Лещетарі, на сніг, на біле, чисте поле,
Вам не страшні крутоголові герці.
Хто на санки, а хто на лід тотовий,
Ховаючи спортовий жар у серці.
Чотири — пів і п'ять покинтьте, це не важно,
А покажіть спортивну Вашу вмілість.
Усі на сніг весело і відважно,
Усі на старт! Галло! Увага! ... Цілість!
Іванна Савицька

З якого українського міста це фото?

РЕБУС

ПЕРЕДПЛАТА ЖУРНАЛУ «ЖИТТЯ» в Німеччині:

одно число	1.— ДМ
чвертьрічно	3.— ДМ
піврічно	5.50 ДМ
річно	10.— ДМ

поза Німеччиною:

одно число	0.20 \$
чвертьрічно	0.55 \$
піврічно	1.— \$

або рівновартість ам. долара

ЖИТТЯ можна замовляти висилаючи
рівночасно передплату на адреси
Кореспондентів Центральної Пласто-
вої Каси

1. Для Бельгії:

Ing. André Kjsaka, 93, Rue de Malines,
Louvain, Belgium

2. Для Великої Британії:

Ms. Clopa Palijiw, 82 Cardigan Road,
Leeds-6, Great Britain

3. Для США:

Mr. Leonid Romaniuk, 1128 A. Western
Avenue, Glendale — i. Calif. USA.

4. Для Канади:

Rev. Wolodymyr Iwaszko, 950, Boyd Ave,
Winnipeg, Man., Canada

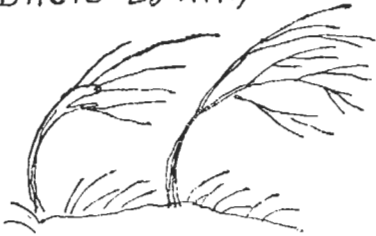
5. Для Франції:

Mr. Ivan Popovitsch, 26, Rue de Mon-
thalon, Paris — (9a), France

ПІСНЯ В ОБРАЗКАХ

Віють вітри,
Віють буйні,

Аж дерева гнутьця...

Тяжко, важко
На серденьку,

Самі сльози ллються.

Трачу літа молодії

І кінця не бачу,
Тільки тоді
Лекше стане,
Як нишком заплачу

Де ти, милий,
Чорнобривий,
Де ти? озовися!

Як без тебе
Я горюю,

Прийди подивися!

Полетіла б
Я до тебе,
Та крилець не маю,

Що б побачив,
Як без тебе
З горя висихаю.

Е. Ко.